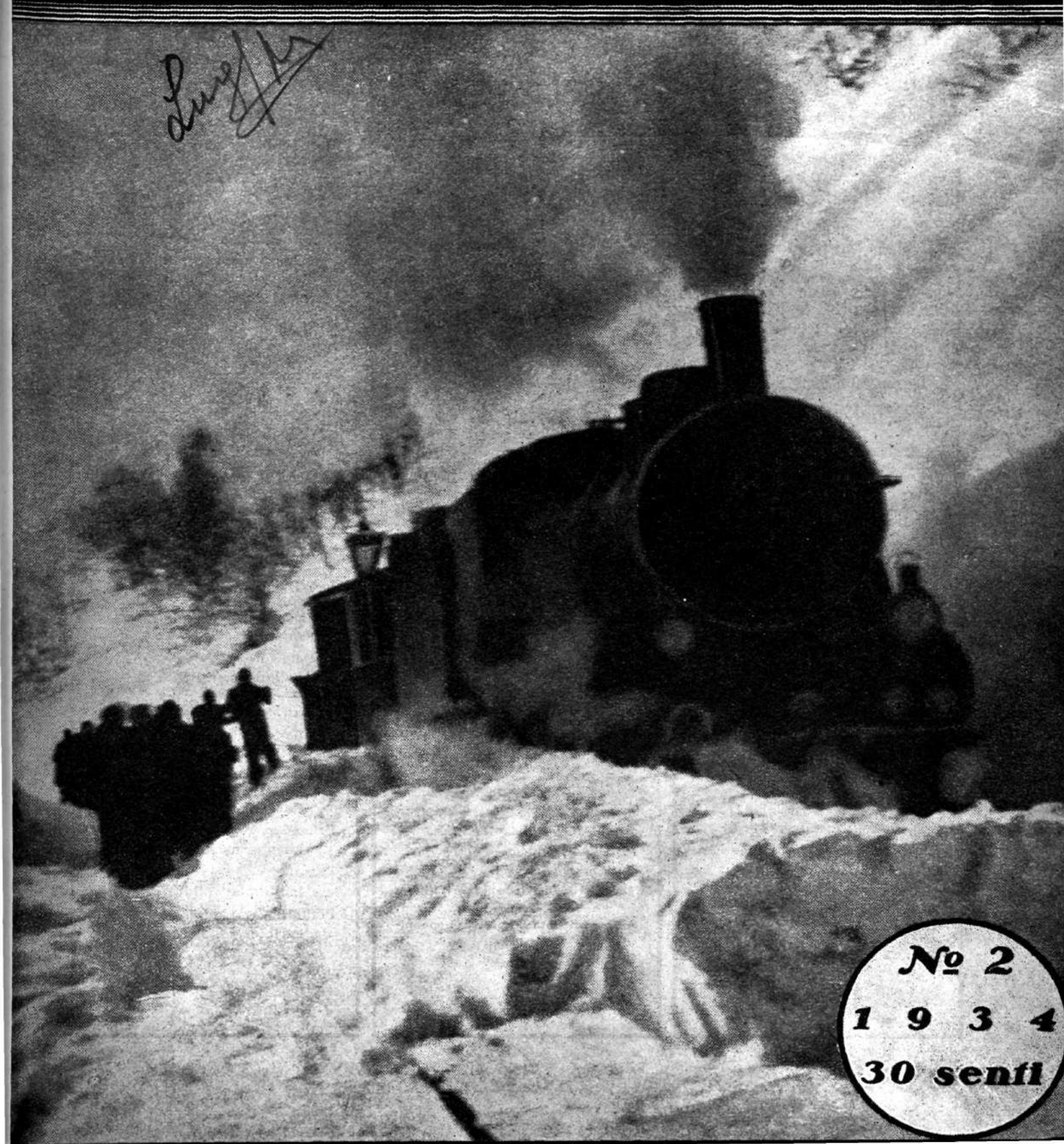

Haitse Hönu

Aug 1934

No 2
1 9 3 4
30 senti

Sõjaväe

Majandusühisus

Juhatus ja peakauplus

Tallinn, Vene t. 5, telef. 429-42

Osakonnad:

Tallinn, Kopli 21

S. Juhkentali 23

Tartu, Kütöi 3, telef. 11-16

Võru, Jüri 24, telef. 1-29

Rakvere, Lai 17, telef. 79

Pärnu, Rütüli 27, telef. 2-97

Narva, Malmi 1, telef. 1-43

Rätsepa- ja kingsepa- töökoad

Tallinn, Lai 23—2, telef. 469-96

Spetsiaalsete vormi-
ja säärsaabasite töö-
koda kaitseliitlas-
tele ja kaitsevägele

Alates 1. I 1934
on rätsepatöökoda
uneks meistriks se-
nine Vig. Sõjam.
Ühingu meister hra
J. Polikarpus

— Odavad hinnad —

TOIMETUS:

Tallinnas Kaarli t. 8, kaitseliidu pea-
staabi ruumes.

Vastutav toimetaja kolonel J. Maide,
telefon 451-94

Tegev toimetaja leitn. A. Traufeldt,
telefon ametis 451-89,
kodus 465-01.

Toimetaja kõnetunnid kella 10—12.

Väljaandja: Kaitseliidu Peastaap.
Kaatõõ arvatakse tasu alla, kui sellele
tasuõudmine on peale kirjutatud. Tarvi-
tamata ja tagasisaamiseks markimata
käsikirju alal ei hoita.

*

TALITUS:

Tallinnas Kaarli t. 8.

Talitus on avatud iga päev kella 9—3.
Telefon 451-89.

Tellimishind aastas 6 krooni, 1/2 a. 3 kr.,
1/4 a. Kr. 1,50, kuus 50 senti.

Kuulutuste hinnad: ä üks lehekülj
teksti ees 50 kr., tekstis 30 kr., teksti
järel 40 kr. Väline kaas 80 kr., sise-
mised 60 kr.

Nr. 2

1934

SISUKORD:

Kindr. J. Roska: Põhiseaduse muut-
mise puhul.

E. Maddison: Põhiseaduse ja riigivanem.

K. J. S.: Kangelased Kuperjanovid.

— Prof. Juhan Aavik 50-aastane.

R.: Laul kaitseliidus.

E. Mägi: Põhjala laul.

A. P.: Kaitseliidu laskemeistervõistluste
ümberkorraldamisest.

Joter: Kui Gothad ja Berthad pommi-
tasid Pariisi.

T. Braks: Uus elu. Jutt.

o/ü.

SYSTEMA

Tallinn, Lai 9.

430-09.

430-09.

Soome ainesindused:

Fiskars,
noakaup, vedruteras j. n. e.

Billnäs,
kirved, käsi- ning põllutöö-
riistad.

Högfors,
email. supelvannid, kausid
j. n. e.

Grundström,
rahakapid, soomusused
j. n. e.

Väribon,
kirjutusmasina lindid, vär-
vid

Hermetie,
tuubid ja kapslid.

Teised ainesindused:

Brunsviga,
arvutusmasinad.

Burroughs,
arvutus- ning raamatupida-
mismasinad.

Remington,
kirjutus- ning raamatupida-
mismasinad.

Roneo,
paljundusaparaadid ja -tar-
bed.

Roto-Debego,
paljundusaparaadid ja -tar-
bed.

Adrema,
adresseerimismasinad ja
-tarbed.

Crusader,
kirjutusmasina tarbed.

Pacent,
helifilmiaparatuurid.

Pikkand,
kartoteegid.

j. n. e.

Kaitse Kodu!

ILMUB 2 KORDA KUUS

Nr. 2

Tallinnas, kesknädalal, 31. jaanuaril 1934

X aastakäik

Kaitse Kodu kõrgemaks ülesandeks on seaduslike võimude avitamine Eestis maksimaalselt põhiseadusliku riigitorra ja kodanike julgeoleku kaitsmisel. Seda kaitseliidu organisatsiooni kandvat mõtet ja suurt ning sügavat aadet on kaitseliit oma tegewuses alati tõsiselt ja teadlikult võtnud ja sellest wantumata finni pidanud, millega ta on pälwinud meie rahwa üldise rahulolemise.

Läinud aasta oktoobris muutis eesti rahwas oma tahtel seni maksunud põhiseaduse, et ajaga kaasa sammudes, oma riigiellu ja korda tuua aastate jooksul tarviliseks osutunud uuendusi ja wärskendusi.

Uus põhiseadus hakkab maksma 24. jaanuaril s. a.

Sel päewal uuendame mõtteis kõik oma kaitseliitlase pühalikku tööstust ja oleme walmis samase aususega, otsekohesusega ja südidusega uue põhiseaduse alusel täitma wabatahtlikult endile wõetuid kodukaitse kõrgeid ülesandeid nagu oleme seda teinud waremini.

See kõhustab meid meie kodu, kodukaitse õilis siht ja mõte ja meie kõigi parem tulewik.

Tallinnas, 17. jaanuaril 1934. a.

kindral-major,
kaitse Kodu ülem.

Põhiseaduse vahetusel

Ülal:

Riigivanema kt. K. PÄTS kirjutab alla esimesele käskkirjale.

Keskel:

Patarei kuulutab Harjuvärava mäelt 21 pauguga uue põhiseaduse maksma hakkamise silmapilku. Rahvamurd Harjuvärava mäel.

All:

Vabariigi valitsus Toompea lossi ees kaitseväge, kaitseliidu ja tuletõrje tõrvikrongikäiku jälgimas.

PÕHISEADUS

JA

RIIGIVANEM

Rahvahääletusel vastuvõetud põhiseaduse muudatused astusid jõusse, olgugi et pisut varem kui seda näeb ette põhiseaduse muutmise seadus (II osa) ja kui seda võimaldab riigikogu valimise, rahvahääletamise ja rahvaalgatamise seadus, kuid nii otsustas riigikohus, kellelt nõuti seletust, ja seda arvestasid teised põhiseaduslikud võimud. Põhiseaduse muudatused astusid jõusse 24. jaanuaril, ja selle tagajärjel muutus samal päeval õige tunduvalt ka meie valitsemise kord, võib ütelda — nii tunduvalt, et mõnel pool kõneldakse isegi „teise vabariigi“ loomisest või „uue põhiseaduse“ maksmapanemisest.

Jättes siin küsimuse, kas senine põhiseadus oli halb või hea, konstateerin ainult seda, et tal puudus rahva silmis tarviline autoriteet, mis oli selle tagajärg, et ta oli pandud maksma rahva kinnitusega — rahvahääletusega. Olukord oleks olnud sootu teine, kui Asutava Kogu poolt vastuvõetud põhiseadus oleks pandud rahvahääletusele, nagu seda alul ka kavatseti, ja see oleks leidnud kinnitamist rahva poolt. Autoriteedi puuduse tõttu jäi põhiseadus üldiselt tundmatuks ja võõraks rahvale, mis omalt poolt võimaldas säärase valitsemise korra tekkimise, mille aluseks ei olnud niivõrd Asutava Kogu poolt vastuvõetud põhiseadus, kui võrd aja jooksul kujunenud kirjutamata põhiseadus, millele ka laskus möödunud aastal kogu oma raskusega rahvahääletuse protestilaine. See kirjutamata põhiseadus pühitati ära, kuid ühtlasi hävis ka kirjutatud põhiseaduse stiilne ehitus, muutudes stiilselt kirjuks. Vaevalt aga keegi hakkaks selle vastu protestima, sest säärase on rahva, riigivõimu kõrgeima teostaja, otsus, millele on raske mitte alistuda. See tõendab, et kuivõrd kellelegi ka ei meeldiks lihtsam ja painduvam põhiseaduse andmise ja muutmise kord, näit. seadusandluskogu kaudu, ta peaks, arvestades rahva möödunud aasta võimsat otsust, tunnustama, et ainult põhiseadusel, mis on leidnud kinnitamist rahva poolt, on autoriteet ja tarviline stabiilsus.

Põhiseadus senisel kujul oli monistlik ehitus, nüüd on ta dualistlik, kuigi tal ei puudu ka monistlikud ornamendid. Rahvaesinduse — riigikogu, senise ainu-esindaja — kõrvale on loodud teine, palju võimsam ja silmapaistvam esindaja — aktiivne, tegutsev riigivanem — president. Selle uue esindaja tegutsemiseks on ühtlasi loodud säärase olukord, et ta, kantud rahva usaldusest — mille eelduseks on juba see asjaolu, et ta on valitud rahva enamuse poolt — võib tegutseda ise-

seisvalt, üksinda — isegi sel alal, mis jätetud rahvaesinduse — riigikogu — hooleks. Riigivanem on uues ehituses peategur: temale on koondatud rahva usaldus, tema kätte on antud ka võim — mida nähtavasti peavad ka väljendama sõnad „Rahva esindajana teostab riigi kõrgemat valitsemisvõimu Riigivanem“ (põh. § 57). Riigikogu annab küll „seadusi, määrab riigi sisetulekute ja väljaminekute eelarve“ ning „otsustab laenude tegemise ja muid asju Põhiseaduse alusel“ (põh. § 53), kuid kogu ta tegevuse tulemus on sellest, kuidas sellele suhtub rahva usaldusmees — riigivanem, kellele kuulub absoluutse ja suspensiivse veto õigus, kes esineb põhiseaduse hoidjana ametisse astumisel riigikogu ees antava pühaliku tõotuse alusel, kes, teostades kontrolli endise ainu-esindaja — riigikogu — tegevuse üle võib lühendada ta elu-päevi, määrates „riiklikkudel kaalutlustel“ uued riigikogu valimised, mis peavad toimuma hiljemalt kuue (loe kuue) kuu jooksul, võib lõpetada „riiklikkudel kaalutlustel“ ta korralise istungjärgu enne põhiseaduses määratud aega (kuus kuud), võib määrata ta erakorralise istungjärgu kestuse, seejuures ka juhtudel, kui riigikogu ei ole kutsutud kokku erakorraliseks istungjärguks tema — riigivanema — nõudmisel. On juhud, kus riigikogu on ainult „elav laip“, nimelt juhud, kus riigikogu kokkukutsumine erakorraliseks istungjärguks on täiesti riigivanemast (vaheajal, riigikogu nelja-aastase kestuse möödumisest või riigivanema poolt riigikogu uute valimiste määramisest kuni riigikogu valimiste tagajärgede väljakuulutamiseni). Pealegi on riigikogu kogu tegevuse algatus riigivanema käes (põh. § 60 j. t.). Võiakse tulla isegi mõttele, et riigivanem on seaduste algatamises monopolist, kui mitte arvestada rahva algatamise õigust, sest põhiseadus otseselt ei maini, et säärane õigus kuulub, nagu seda teevad teised põhiseadused, ka seadusandluskogule — riigikogule. Riigivanem valitseb isiklikult, personaalselt, kuigi ta juures on riigi valitsemiseks vabariigi valitsus, kes aga tegutseb iseseisvalt väga kitsastes piirides (riigivanema otsuste teostamine põhiseaduse alusel, asjade arutamine ja otsustamine, mis temale antud seaduste alusel, muud küsimused riigi valitsemise alal, mis põhiseadusega või seadustega ei ole jätetud riigivanemale või mõnele ministrile ministeeriumi juhina või mõnele alluvale asutusele, põh. § 65). Riigivanem tegutseb iseseisvalt mitte ainult juhtumil, kus ta otsused, et olla maksvad, ei vaja peaministri või asjaomase ministri vastutavat all-

kirja (vabariigi valitsuse või selle üksiku liikme ametisse kutsumine ja vabastamine, enne nelja aasta möödumist uute riigikogu valimiste määramine, riigikogu korraliste istungjärkude lõpetamine, riigikogu erakorraliste istungjärkude kestuse kindlaksmääramine ja riigikohtunike ning kohtunike ametisse kinnitamine), vaid ka juhtumil, kus ta tegutseb vabariigi valitsuse kaudu, s. t. juhtumil, kus ta otsused peavad olema kirjutatud alla ka peaministri või asjaomase ministri poolt, kes võtab endale sellega vastutuse otsuse eest riigikogu ees. Seda tuleb järeldada sellest, et vabariigi valitsusel peab olema riigivanema usaldus (põh. § 63), mida näit. ei ole vaja parlamentaarses riigis, kus riigipea etendab valitsemises ainult passiivset osa ja valitseb parlamenti usaldusega varustatud valitsus — ministrite kabinet — või kus, nagu tähendas Thiers, „le roi règne, mais ne gouverne pas“.

On õige, et ka meil võib kujuneda sama olukord — see saab peaaegselt olenema isikust, kes on riigivanem, ja poliitiliste jõudude vahekorras, kuid põhiseadus uuel kujul on välja ehitatud sääraselt, et seda ei peaks juhtuma. Parlamentarism on sel ehitusel teataval määral ainult ornament, mis jääb püsima, kui seda tahab rahvas, kes on otsustajaks võimalikes võitlustes võimu eest riigikogu ja riigivanema vahel. Et parlamentarism uues ehituses on rohkem ornament kui selle alus või vähemalt ilmingimatu osa, see selgub põhiseaduse § 63, kus on öeldud: „Vabariigi Valitsusel peab olema Riigikogu ja Riigivanema usaldus.“

Vabariigi Valitsus või tema üksikud liikmed lahkuvad ametist, kui Riigikogu avaldab neile otsest umbusaldust ja Riigivanem selle peale ei pea tarviliseks määrata uusi riigikogu valimisi“.

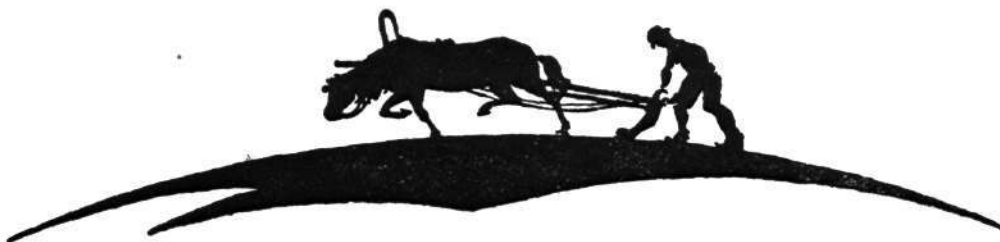
Selle paragraafi järgi vabariigi valitsuse või ta üksiku liikme ametis püsimine või sellest lahkumine ei olene niivõrd riigikogu usaldusest või riigikogu poolt avaldatud umbusaldusest, kuivõrd sellest, kas vabariigi valitsusel ja ta üksikul liikmel on riigivanema usaldus. Kui vabariigi valitsus või ta üksik liige on kaotanud riigikogu ja riigivanema usalduse, on päris loomulik, et riigivanem teeb vabastamise otsuse; samuti talitaks või peaks talitama riigivanem ka juhtumil, kui vabariigi valitsus või ta üksik liige on kaotanud tema — riigivanema — usalduse, kuigi valitsusel või ta üksikul liikmel on riigikogu usaldus. Kuid riigivanem ei ole kutsutud talitama samal viisil, kui riigikogu poolt avaldatud otsese umbusalduse osaliseks saanud vabariigi valitsusel või ta üksikul liikmel on

tema — riigivanema — täieline usaldus; teiste sõnadega, riigivanem sel juhtumil ei ole kutsutud ohverdama oma usaldusmehi, — isegi rohkem, nende kaitseks on antud temale vastav abinõu — uute riigikogu valimiste määramine, mille tarvitusele võtmine ei ole piiratud ühegi eeskirjaga, kuid mille kirjutamata tingimuseks on rahva usaldus. Seepärast seni, kuni riigivanemal on rahva usaldus, saab ta olema alati võitja võitluses riigikoguga.

Riigivanem on poliitiliselt vastutamatu; tema tegevuse ainsaks poliitiliseks tagajärjeks võib olla see, et ametiaja (5 aasta) möödumisel teda ei valita uuesti riigivanemaks. On tal aga rahva usaldus, võib ta muutuda tegelikult eluaegseks riigipeaks.

Olles poliitiliselt vastutamatu, võib ta isik osutada teataval määral ka puutumatuks — põhiseaduse § 67 järgi riigivanemat võib võtta kohtulikule vastutusele üksnes riigikogu sellekohase otsuse põhjal. Kui nüüd arvestada seda, et riigivanemal on õigus määrata uued riigikogu valimised, on õigus lõpetada korralist istungjärku, on teatavil juhtumil ainuõigus riigikogu kokkukutsumisel erakorraliseks istungjärguks, on õigus määrata erakorralise istungjärgu kestust, siis võib vaevalt leiduda soodsat silmapilku riigikogu sellekohase otsuse tegemiseks. On kahtlematu, et säärase puutumatuse võimalust kasutaks kas usurpaator või isik, kel on tõesti rahva usaldus, ning viimane sel juhtumil, kui süüdistus ta vastu on tõstetud poliitilistel motiividel.

Nii vaadeldes kõiki neid riigivanemasse puutuvaid eeskirju peame tulema otsusele, et riigivanema võimu kasutamise võimalus ja selle küllus saab in concreto olenema riigivanema isiku populaarsusest ja rahva usalduse ulatusest: põhiseaduse eeskirjad üksi ei aita. Riigivanema instituuat ühes kõigi õigustega on ehitatud üles rahva usaldusele, on otseselt rajatud eeldusele, et riigivanemal on rahva usaldus, kuid tegelikult võib see mõnel riigivanemal puududa. Kui nüüd säärane riigivanem hakkaks talitama kui rahva täie usaldusega varustatud riigivanem, siis õnnestuks see tal ainult juhtumil, kui rahvas osutub organiseerimatuks; vastasel korral, s. t. siis, kui rahvas on vähegi organiseeritud, ta tegevus leiaks rahva poolt hukkamõistmist ja rahvas kingiks oma usalduse riigikogule, kelle vastu valitseks harilikult rahva tagasihoidlik umbusaldus. On aga riigivanem populaarne ja ta toetub rahva usaldusele, siis on ta persona grata, on teada, kes alati võitja, isegi võitluses „rahakoti“ pärast, — see on riigivanem, rahva tõeline usaldusmees.

Kuperjanovite kodu

KANGELASED KUPERJANOVID

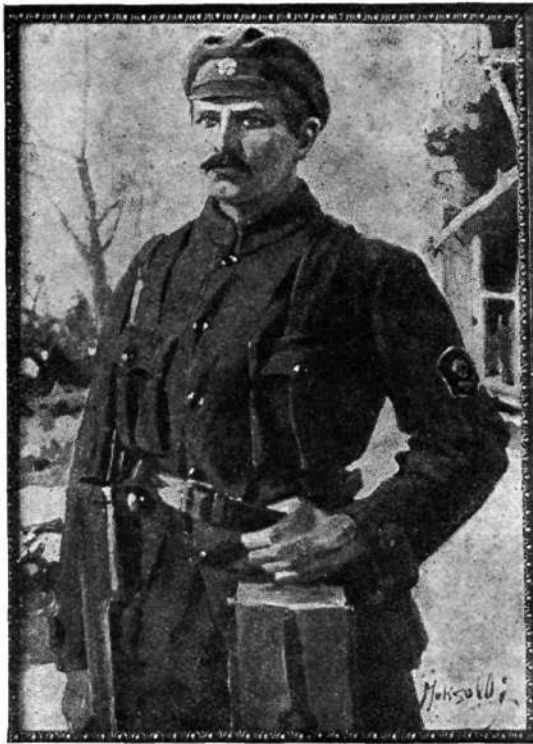
Vabadussõja kangelase leitnant Julius Kuperjanovi 15. surmapäeva puhul

Enam kui 15 a. on mööda aegadest, mis mõrastasid jalgealuse võimsail maailmariikidel, luues silmapilgu väikerahvaste ammuse ilusaima unistuse — iseseisvuse — eest väljaastumise võimalusteks. Nood olid ajad, mis hiirena lövi nina alla paiskasid pisirahvad, millal meie vaba-aateliste esiisade verest võrsunud isamaa pojad said aru, et sel silmapilgul tuleb vaekausile eesti rahva vabaduse saatus. Siis astusid esile mehed, kes keset seda lootusetut asjatusetunnet ja keset vaenlase vägivaldset surutist ning pealetungi hakkasid kõige jõuga korraldama kodukaitset, Eesti sõjaväge; sest oli selge, et Eesti aadete eest võis kõnelda ainult tääkide ning tulega. Üks niisuguseist kangelaslikemaist ja ennastsalgavaimaist organisaatoreist oli leitnant Julius Kuperjanov, kelle 15. surmapäeva mälestame 2. veebruaril s. a.

Julius Kuperjanovi isa poolt eisvanemad põlvnevad Võrumaalt, Rápina mõisast, kust nad mõisahärraga tekkinud vastolude tagajärjel olid sunnitud 1870. aastal Venemaale rändama. Ema poolt vanemad põlvnevad Vana-Kuuste vallast (perek. Jüri Reeben, „Küti“ mõisa karjamees). Nad asusid Venemaale 1871. aastal. Venemaal elati alul rendikohti pidades. Hiljem osteti Pihkva kubermangus Novorževi kreisis Duhonovo vallas asetseva Belavina mõisa Ljohovo metsamaast taludeks rajatavad krundid. 1884. a. asus Ljohovosse Jüri Reeben — esimesena, ja järgmisel aastal Karl Kuperjanov teisena. Hiljem omandas siit talud veel üle tosina eesti perekonna ja raske rajava töö järele kerkis Belavina mõisa metsamaale jõukas Ljohovo küla — eesti asundus. 1885. aastal abiellus Karl Kuperjanovi vanim poeg Daniel (sünd. 4./16. märtsil

1863) Jüri Reebeni vanima tütre Liisaga (sünd. 17./29. jaan. 1863) ja rajas endale Ljohovo metsamaale iseseisva majapidamise.

1900. aastail, millal Danieli lapsed said kooliealisteks, kerkis päevakorra koolitamise küsimus. Kuna Venemaal puudus eesti kool isegi eesti asunduses (Ljohovos) ja oli silmanähtav, et vene kool iga eestlase-magi eestlase paratamatult venestab, seisid Daniel Kuperjanov tõsise probleemi ees. Et Daniel K. siht oli oma lastele võimaldada haridust, ja soov sealjuures, et ta lapsed jääksid ilmtingimata eestlasiks ja kasulikuks oma isamaa aatepõllule, ei jäänud teist teed kui jätta maha kogu elutöö ja asuda tagasi — Eestisse. 1904. a. kevadel Daniel K. ostis Eestis Vana-Kuuste vallas asetseva „Lalli“ talu ja asus siia elama. Venemaalt ta tuli 7-hingelise perega. (Lapsed: Emilie, sünd. 29. juun./11. juulil 1886; August, sünd. 12./24. aug. 1891; Julius, sünd. 29. sept./11. okt. 1894; Eduard, sünd. 9./22. nov. 1900, ja Oskar, sünd. 28. apr./11. mail 1903). Eestisse jõudnud, asus Daniel K. kohe oma mõtete teostamisele. Sügisel 1904. a. saadeti Vana-Kuuste „Sipe“ ministeeriumikooli August ja Julius. Õppimine edenes suurema vaevata ja vaba aega kasutas Julius K. lugemiseks. Muu kirjanduse hulgas said talle armsaimaiks sõjakangelaste elulood. Suvorov oli ta lemmikuks ja unistuseks. Noil ajal Julius tuli tihti isa juure palvega, et isa võimaldaks tal kord astuda sõjakooli. 1909. a. kevadel lõpetas Julius K. min.-kooli. Selle järele tal tuli üheks aastaks jääda koju, sest ta oli otsustanud edasi õppida Tartu õp. seminaris, kuhu aga õpilasi alla 16 a. vastu ei võetud. Selle aasta saatis Julius K. mööda enesetäiendamise tähe all nii vaimeses kui ka füüsilises suhtes. Aja kokkuhoiu mõttes ta käis 1909. a. sügisel 15-aastasena leeriski ära. Kodus ta oli abiks vanematele ja kuldseks sõbraks oma ümber koondunud kodunurga noormeelele, kes teda hellitas hüüdsid aunimega „Kuld“.

Leitnant JULIUS KUPERJANOV vabadussõjas

1910. a. sügisel astus Julius K. seminari ja andeka õpilasena sai kooli kroonu kulul. Seminari astudes sattus J. K. hoopis uude õhkkonda. Kuna ta seni oli vabalt võinud mõelda ja tegutseda oma parimate äratundmistega järgi, ootas teda seminaris äge venestuse surutis. Seminaris vaibus J. K. lapsepõlve unistus saada kord suureks sõjameheks. — Kuidas võis temast saada kaitsja sellele ringile, mis nii sihikindla ülbusega mõnitas ja maha surus eesti rahvast ja rahvustunnet! Ei. See polnud J. K.-le vastuvõetav ja temas valmisid uued teed ning uued sihid; õieti — ta jäi nende juure, millest ta tahtis tormata mööda vastu sõjamehe kutsele. Ta otsustas saada rahvavalgustajaks ja äratajaks iseseisvuse suure silmapilgu jaoks. Seda tööd ta algas juba seminaristina. Kuna seminaris oli keeldud eesti ajalehtedega lugemine, tuli neid salaja läbi akna linnast tuua; tuli nad lõikuda tükkideks ja lugeda väikeste osade kaupa, et vältida raskemat sissekukkumist, mis vastuvaidlematult oleks esile kutsunud suurema karistuse. Asja eestvõtjaks oli Julius K. Ühe aasta ta kannatas seminari „vangistust“, siis tal õnnestus luba saada oma erakorterit pidamiseks linnas, kuna seminari pansion arvestati ümber ja makseti rahast välja. Nii oli J. K. jõudnud seisukohale, mida ta oli ihaldanud. Temast sai kontaktipidaja „vangistatud“ seminari õpilaste ja eestimeelse välismaailma mõttesuundade ja eluvalduste vahel. Oma aadete kindlamaks keskuseks ta asutas omavahelise põrandaaluse ajakirja „Meie ka elame!...“ Juba ses iseteadvas tiitlis kajastub sõjakus, ja see sõjakus oli teravalt sihitud venestajaist õpetajate ning kogu venestuse idee vastu. Juba paarist J. K. tsitaadist võime lugeda välja tema selgepiirilisi sihte („Meie ka elame!...“ 9. apr. 1912. a. J. Lalli nime all):

„Me nõuame haridust, nõuame teadust,
Me vihkame valitsust, põlgame seadust!“

Ja teisel (lõppsalm luuletusest „Soov“):

„Vennad, ma soovin teile võitlust ja võitu,
Soovin teile kõrgemat ajalooõitu!
Edasi! Edasi murdke ja püüdke,
Võidule jõudke!“

Sõjaka venestusvastase frondi kõrval esineb ajakirjas tugev suund rahvusliku iseteadvuse poole. Ajakirja ümber koondusid kaasõpilased. Toimetusse kuulusid peale J. K. veel Johannes Schwalbe (praegu Joh. Silvet, H. Treffneri gümn. õpetaja) ja Gustav Tooming (praegune Mustvee Eesti H. S. II astme alg- ja täienduskooli juhataja). Nii näeme Julius Kuperjanovis juba seminariaegse võitluse eestvõtjana ja põrandaaluse ajakirja hingena tulevast rahvuskangelast. Seminari lõpetas J. K. 1914. a. kevadel ja sama aasta sügisel asus kodukihekkonna kooliõpetajaks. Siin ta suutis juba nelja kuu jooksul liita oma õpilased ühiseks üksteist mõistvaks perekaks, jäädes ise nende isaks, parimaks sõbraks ning nõuandjaks. Siit pidi võrsuma noorus, kes kindlate sihtide ning selgete üleulatavate pilkudega oleks võimeline kord astuma välja isamaa kaunimate aadete eest. Pedagoogiliste kutsekohustuste kõrval täiendas J. K. end mitmes alal, iseäranis prantsuse keeles, kuna ta saksa, soome ja vene keelt valitses täieliselt.

Kuid kaua ei saanud ta tegutseda oma armastatud alal. Tuli saatus ja tegi temast sõjamehe — surus talle peale ta lapsepõlve unistuse. Veebruarikuu mobilisatsioon 1915. a. viis kaasa J. Kuperjanovi. Olles mees, kelle eesmärk on igas olukorras saavutada parimat, näeme teda pärast kolmekuulist reatreenistuse lõppu Novgorodist siirduvat Peterburgi lipnike kooli. Selle lõpetamise järele, augustis 1915. a., ta määrati teenima 5. Kõievi grenadeeride rügemendi ja saadeti väerinnale, tegevteenistusse sakslaste ja austerlaste vastu. Siin ta teenis esiteks nooremohvitserina, siis luurekomandos ja maist 1917. a. peale kompaniülemana. Luureteenistuses osutas J. K. erilist edu ja andekust. Oma hulljulgete luurekäikude eest sai ta seitsme kõrgema aumärgi ja aukõrgenduse osaliseks ja selleaegseis käskkirjades jagati talle rohkesti kiitust. Oma alamaid armastas J. K. nagu vendi, ja iga kord, kui tuli J. K.-ga jutt vene väeülemate suhtumisest alluvaile, saatis tema veendunud hukkamõistu põlastav virvendus ta näol. 19. juulil/1. aug. 1917 sai J. K. mõlemast jalast šrapnellikildudega haavata, ühtlasi ka põrutada, ja saadeti Moskva Aleksei haiglasse ravimisele.

Vaevalt väljunud haiglast, J. K. ruttas kodumaale, sest siin oli hõogumas see, mis J. K. hinges leegitses juba seminari päevilt peale. 18. juunil peetud E. sõjaväelaste üldkongressil oli otsustatud Eesti väeosade formeerimine, ja kui maapäev 1. juulil valitsuse enese kättes võttis, oli tal hädasti tarvis relvastatud seljagust. Tarvis oli isamaalasi, mehi, kes kogu oma jõu ning mõistusega oleksid valmis pühendumata isamaa vabaduse hoonde alusmüüride ehitamisele. Seda mõistis J. K., ja olles keppide najal, ruttas ta tööle ammuigatsetud põllule. Kui 6. dets. 1917. a. pandi alus 1. Eesti diviisile, astus J. K. Tartu Eesti tagavarapataljoni, olles siin kuni saksa okupatsioonini (25. veebr. 1918) suuremaid tegelasi ning organiseerijaid. Pataljoniülema abina tuli tal palju võidelda enamlastega, kes veebruaril alul 1918. a. olid diviisi juhtimise enda kätte võtnud. Suure rahvuslasena J. K. sattus tihti teravasse vastuoludesse kommunistide ninameestega, kuid kummaline isikuomane mõju, mis J. Kuperjanovit kõigjal kaunistas aukartuse oreooliga, kaitses teda ka kommunistliku terrori eest. Kui enamlaste taganemise ja sakslaste tuleku järele (24. ja 25. veebr.) Eesti väeosad demobiliseeriti (märtsi lõpul), saadeti J. K. ühes teiste Eesti ohvitseridega teele Riia vangilaagrisse; kuid juba Valgas õnnestus J. K.-l sakslaste valve alt pääseda põgenema ja pöörduda tagasi koju. Osa okupatsiooni suve saatis J. K. mööda põllutöölisenä äia talus, kuid käis siit tihti Tartus salajast kontakti loomas nende meestega, kes suures saladuses formeerisid põ-

randa all edasi oma katsel Eesti väeosi. Pärast südasuve J. K. siirdus ise ka Tartu, kus ta andus põrandaalusele organiseerimistöele, kogudes enese ümber kõige ustavamaid kodumaa poegi, kes tarbekorral oleksid valmis astuma välja. Tuli tegutseda äärmiselt salaja, sest pea kohal lasus saksa okupatsiooni raudne röövriksikas: käsk, keeld, ähvardus — surmanuhtlus, sunnitöö... See salajane põrandaalune organiseerimine kestis kuni okupatsioonivõimude lahkumiseni.

11. nov. 1918. a. hakkasid okupatsiooniväed valitsusvõimu üle andma Eesti Ajutisele Valitsusele, kuulutati välja kaitseliidu asutamine ja J. K. võis põranda alt jälle ilmuda päevavalgele. Ta võttis oma organiseerimise, korraldamise ja juhtimise alla Tartumaa kaitseliidu. Reservi ei tohtinud jääda ükski mees. Isegi oma kehva tervisega kooliõpetajast vennale Augustile andis Julius kohustused, seades tema kodu- ja naabervaldade (Vana-Kuuste, Kambja, Kammeri) kaitseliidu korraldajaks. Vend Eduard oli juba sama aasta kevadel (1918) H. Treffneri gümn. III klassist astunud Jul. K. poolt korraldatud Tartu kaitseliitu, mille ülesanne oli ära hoida okup.-vägede eest taganevate vene väeosade riisumisi. 16. nov. 1918. a. kuulutati välja kaitseliitlaste loomiseks vabatahtlik mobilisatsioon. Kuid kahjuks see ei annud tagajärgi. Olukord muutus veel masendavamaks, kui lahkuvate okupatsioonivägede kannul vene enamlasted Anveldiga eesotsas Narva ning Pihkva frondilt Eestisse hakkasid tungima. Tol raske silmapilgul, siis leidis ometi mehi, kes julgust ei kaotanud, vaid ka kõige kriitilisemal silmapilkudel selge pea ning külma mõistusega suutsid olukorrast vaadata üle, astuda samme ja teha korraldusi, millele järgnes edu ning õnn. Üks sellaseid oli ka leitnant Julius Kuperjanov. Otse pärast enamlaste pealetungi algust kuulutati välja sunduslik mobilisatsioon. J. K. tegi kõik mis võis, et korraldada Tartu kaitseliit. Tuli võidelda võrratult suurte raskustega, kuna Tartust alles lahkumisel olevad saksa võimud kõiksugu võimatul ja võimalikel viisidel Eesti edule kaitseliit kodarasse loopisid. Samal ajal J. K. saatis kaitseliidu osasid vastu sissetungivale punasele laviinile. Vend Augusti oma salgaga saatis ta Tõrva—Mustvee—Lohusoo liinile appi kohalikele kaitseliitlastele. Kuid enamlaste rõhuval ülekaalule ei jõutud vastu panna. Lohusoo oli juba enamlaste käes, Mustvee langes 14. dets. Vastu ei suutnud seista ka 15. dets. Tartust Torma—

Lohusoo sihis väljasaadetud 2. jal. polgu osad, sest jõud oli väike, umbes 40 meest. Vaenlane rõhus edasi Laiuse—Jõgeva—Põltsamaa sihis, ähvardades kiiluna sisse murda ja ühendust Tartu ja Tallinna vahel ära lõigata. Kuna 2. polgu roodud, peale kahe, mis asusid Tartus, kõik olid frondil, ja Tartus asuv 6. ja 7. rood kommunistide kihutusel 20. dets. tõstsid mässu, oli kindel, et peab Tartust lahkuma. 21./22. dets. jäetigi Tartu maha.

J. K. taganes käputäie kaitseliitlastega mõnekümne Treffneri gümn. õpilasega, kelle hulgas oli ka ta vend Eduard, Puurmani mõisa. Siin pani J. K. truuksjäänud meeste nimel aluse oma partisanide salgale, ja algas jalamaid väeosa formeerimist. Mobilisatsioon tuli läbi viia kindlal otsustaval käel, sest paljud, pidades suureks mõttetuseks kogu Eesti iseseisvuse ideed, tõrkusid isegi veoloomi andmast. Väeosas tuli mehi koguda koguni vaenlase selja tagant salajase mobilisatsiooni teel. J. K. korraldusel õnnestus kõik. Samal ajal koguti kokku 2. polgu osad ja ühendati nendega Põltsamaale taganenud kaitseliidu jäänused. August Kuperjanov, tervisiliselt täiesti valgepassimees, jäi 2. polku vabatahtlikuna voorivanema kohale. 23. dets. varahommikul polk võttis seisukohad Tapiku—Lahavere—Aidu liinil. Oma kokkukogutud väesalgaga J. K. oskas arendada partisanisõda selle ideaalseimale taktikale vastavalt, korraldades vaenlasele täiesti usumatuid ja ootamatuid hulljulgeid kallaletunge otse frondi südames ja selja taga. Noil ajal said „kommunistide ridades“ „Kuperjanovi kuradid“ kardetumaks katkutovest, sest nad tulid kui välg selgest taevast ja kadusid samuti; ainult masendavad jäljed andsid tunnistust möödunud „mürglist“ ja iga punaväelase süda tõmbus kokku hirmu pärast „Kuperjanovi kuradite“ küünte vahele sattuda. Need uhkesti õnnestunud lendkäigud aga kasvatasid partisanide vaimu ja usku iseendisse ja oma juhisse; juh'sse, keda jumaldas iga partisan ja kelle käsku, ka kõige kardetavamalt, tõtati rõõmuga täitma, sest teati ning oldi kindel, et halbu plaane ei tee J. K. Niisugused üksikud sõjakäigud ulatusid otsaga Tartu lähedale, ja koguni Kudinale. Jõulisem tegevus enamlaste vastu algas uuel aastal. 4. jaan. võitis 2. j. polk 3 päeva kestnud Aidu lahingu ja õhtul vallutas 4. rood tormijooksuga Kose küla. 5. jaan. löid partisanid vaenlase väed Saduküla mõisast välja. 9. I vabastas 2. j. polk Jõgeva. 11. ja 12. jaan.

Kuperjanovite pere

EMILIE

JULIUS rahvakooliõpetajana

OSKAR

O.-Ü. „EMBAG“

S. ROOSIKRANTSI T. NR. 4, KRT. 1.

KÖNETRAAT 464-54.

Tehnilised ja optilised abinõud sõja- ja kaubalae-
vadele, pikksilmad, signaalaparaadid ja nautilised
instrumendid, helgiheitjad ja spetsiaalaparaadid.

J. K., olles kuulda saanud enamlaste poolt korraldatud Tartu terrorist, ei viivitanud enam, vaid astus välja Puurmannist. 12. jaan. vabastati Mõisamaa ja Koogi mõisad ja 13. jaan. homm., väikese kokkupõrke järele vaenlase eelpostidega, asuti Visusti mõisa. Sama päeva õhtul, olles teateid saanud soomusrongide ligiduses viibimisest, ruttas J. K. Kaarepere jaama, et nendega luua sidet. Mõisamaa mõisa kohal laaditi rongile 150-meheline partisanide salk ja ühiselt jätkati pealetungimist Tartu sihis. Tartu saatuse tegelikult otsustasid Voldi, Äksi ja Kärkna lahingud ööl vastu 14. jaanuari, millal ägedal tulevahetusel purustati suuremad enamlaste väeosad. Läks õnneks rikkumatuna saada kätte Jänese sild. 14. jaan. hommikul löödi lahing Tähvere väljadel ja samal päeval kell 2 p. l. oli Tartu vabastatud kommunistidest, kelle elajalikust, õnneks poolelijäänud, terrorist tunnistust andsid auravad vereojad Tartu krediitkassa keldris.

Tartus tegi J. K. pisikese peatuse, et teha ettevalmistusi ja korraldusi lõunarinde vallutamiseks. Oma abiks määras ta Reola-Võru suunas ründavate väeosade informeerijana Taavet Petulai, kui hea kohapealsete olude tundja. Kui J. K. ööl vastu 17. jaan. sai teate, et Tallinna kaitsepataljon on kaotanud Reola lahingu, ruttas ta jalamaid salaluurele, et teha kindlaks vaenlase vägede jõudu ja asukohti. See oli üks tüübilisemaid luurekäike, missuguseid J. K. sooritas aru tihti. Vahe seisab ainult selles, et käesolev sai olude sunnil teatavaks üldsusele, kuna tavaliselt J. K. teised jättis enese teada. Teda nähti öösel väeosas olevat puudu. Keegi ei teadnud, kus ta oli või mis ta toetas. Siis ilmus ta jälle, harilikult ikka enne koitu; ja edasi arenes igapäevane sõjategevus. Tol ajal omasid enamlased Tartu ees tugeva kolmekordse frondi. I: Nõo raudteejaama, Reola mõisa, Tõraste mõisa, Ignassi mõisa ja Vooremäe liinil. II: Unipiha mõisa, Tatra vesiveski ja Vana-Kuuste mõisa liinil ja III: Luke mõisa, Väikse- ja Suure-Kambja mõisa, Nuti talu ja Rebase mõisa liinil. Hommikooks jõudis J. K. oma luurekäiguga vaenlase frondi südamesse — Vana-Kuuste mõisa, kus seisid vaenlase pealöögi jõud ühes patareiga. Laskunud oma vilunud luurajapilgul hindavalt libiseda üle vaenlase vägede seisukorrast, oli J. K.-l korraga selge, miks Tallinna kaitsepataljon ei suutnud vastu panna Reola mõisas: enamlaste vägede ülekaal oli vähemalt neli-viis korda suurem Eesti vägede koosseisust. Seepärast oli kindel, et enamlaste tagasitõrjumiseks tuli avitada Tall. Kaitsepataljoni. J. K. seisatas ja katsus arvestada. Ta veendus, et kõige parema tahtmisegi juures ei suudeta vaenlasele vastu saata meest mehe jaoks. J. K.-le oli selge, et tuleb appi võtta partisaani taktika... Vaenlase patarei seisab siinsamas suure allée juures; samasse ligidusse ulatub põline Ignassi mets, mis algab

kaugel Aardla luha kohal ja parajas kaares Igevere küla kaudu kooldub... samasse, kus seisab vaenlase patarei — paraja laskemaa kaugusel metsaservast... kõige enam kümme meest... paaniliselt põgeneb patarei... Suurtükid vaikivad; ootamatu haarang paiskab tasakaalust vaenlaste leegioni... Ja see on eesti meeste võit. — Kuid see peab sündima veel täna! — — — Korraga pistis kuu oma kahvatu palge pilve tagant välja ja kahkjus valgus ta vanadest silmadest langes aeglaselt üle talvise looduse. J. K. tõstis varruka ja vaatas kella, tõmbus siis ligidalolevate ölerõukude varju ja vajus uuesti mõttesse... Hiljemalt kahe tunni jooksul pidi ta olema Tartus, et õigel ajal anda üle oma kavatsused ja ettepanekud eelolevaks lahingupäevaks. Kuid luurekäik oli jäänud hiljaks ja jala polnud enam mõtet kahe tunniga käia maha 19 km. Kust saada hobust? — Kui õige minna isakoju?... Saaks ka teada, kuidas käib isa käsi; arvatavasti ta muidugi magab juba öndsate karjas, sest kindel on, et ta Reola esimesel lahingupäeval langes vangi salakuulajana. Nii siis koju? — Kuid ees võib seista tihe vaenlaste väerind; Rebase näiteks... Kuid kuhu siis? — Ei-ei! Oigem tee on ikkagi koju... koju... koju! Kui aga Della on veel alles tallis ja pole punaste poolt rekvireeritud — Della... Della... Temaga võib kodu ja Tartu vahe, 23 km, katta vabalt tunni ja veerandiga. Seda teab ta koolipoisi-päevilt... Oi, noid ilusaid sõite, mis siis... Samal hetkel kuulus maanteelt hobusekapjade rapsimist rabedast lumes. Kuuvalgel võis otsustada, et sõitja on taluimimene, naisterahvas. J. K. peatas hobuse. — „Kes oled, kuhu lähed?“ „Olen Mõrasoolt... lähen linna...“ — „Tuleliinilt läbi julged sõita! Lahinguseisukord kõikjal!“ „Pole kuulnud midagi... Olen Mõrasoolt...“ — „Noh, katsume siis!“ J. K. viskus rekke pikali, mässis enese tekkide ja heinte sisse ja käskis enesest patrullidele seletada kui haigest vennast, kes on teel linna arsti juure... Esimesed patrullid röövisid reest toidukompsud ja lasksid linnaminejad läbi; teiste patrullide juures Tõraste mõisa all ehmatas erk hobune suitsevat supikatelt nähes ja pistis hirmsa ajuga alla sohu. Lasti küll tagant; reepära raksus kuulide käes, kuid sõitjad jäid terveks.

J. K. jõudis õigel ajal Tartu ja tema ettepaneku kohaselt saadeti 2. jal. polgu 2. pataljon pahemalt tiivalt Reola mõisa peale, kuna üks rühm siirdus metsateed Vana-Kuuste mõisas asuva patarei kallale. Juba esimesed lasud tabasid surmavalt patarei ülemaat. Kahurvägi vaikus; ta põgenes. Ja punased, arvestades suurejoonelist piiramist, tõmbusid Reolast välja välgukiirusel.

Tartust astus J. K. välja Valga suunas, arendades hoogsat pealetungi ning korraldades julgeid ümberhaaramisi. Liiguti edasi, kontakti pidades soomusrong-

gidega. Partisanide ala oli peamiselt paremal (s. o. Virtsjärve) pool Tartu-Valga raudteed. 16. jaan. löödi Voika silla juures ja Vapramäel taganema enamlaste väed. 17. jaan. vabastati Unipiha mõis. Samal päeval jätsid enamlased Elva maha, kuid meie soomusrongid jõudsid lõhutud tee tõttu sinna alles 20. jaan. 20. ja 21. jaan. kestis ja 22. jaan. löödi otsustav lahing Uderna mõisa pärast. 23. jaan. tungiti edasi Kirepi, Hellenurme ja Palupera mõisa peale. Suurejooneliselt kaasa löid Kuperjanovi partisanid ägeda Pritsu lahingu ja tormasid selle järele Puka mõisa alla, kus 26. jaan. lühikese võitluse järele purustasid kuulsa 6. Tukkumi polgu, kes, varustust maha jättes, põgenes. J. K. äärmise külmaveresuse ja vahvuse tõenduseks võiks Puka lahingust tuua kujuka näite. Lahingumõllus oli J. K. sattunud vaenlase kahurite ja kuulipildujate ägeda risttule alla. Kuid selle asemel, et mõelda põgenemisele, kihutas J. K. otseteed mõisa sisse ja vallutas seal töötava punaste raskepatarei. —

Kui soomusrongid jõudsid 28. jaan. Sangaste jaama, saadi käsk Valga vallutamiseks. Seda operatsiooni kavatseti teostada mitmete väeosade ühisel haarangul, kuid tegelikult otsustas Valga saatuse Paju lahing. 30. jaan. jõudis J. K. oma partisanidega Paju mõisani, kuhu enamlased oma väed olid koondanud viimseks otsustavaks vastuhakkamiseks. 30. jaan. sõidid partisanid vahelduva õnnega. Kuid 31. jaanuaril algas otsustav pealetung partisanide poolt. Nagu ikka ja alati, tormas Julius Kuperjanov ka siin oma meeste ees lahingusse. Ta tormas energiaga, mis näitas jõudu veel sadadeks eelseisvaks lahinguiks. Kuid saatust tahtis, et Pajulahing pidi jääma Julius Kuperjanov'ile viimseks. Raskesti haavatuna toodi ta veel samal päeval Tartu ja paigutati Faure haiglasse, kus ta, pärast seda, kui talle ta viimsele küsimusele Valga langemise asjus oli toodud jaatav vastus, pühapäeval, 2. veebr., kell pool 6 homm., rahulikult uinus igavesele puhkusele. — 6. veebr. maeti ta kogu linnas osavõtul; kogu linn oli surmasängi saatmas teda, kes ta oli toonud elu ja vabadust tuhadeile.

Pärast Juliuse surma astus oma vaesest tervisest hoolimata, vabatahtlikult tuleliinile ka vend August, kes seni oli teeninud 2. jal. polgus majandusalal. Kuid tuli, mida oodata võis! Augusti tervis ei suutnud vastu panna frondikoledustele. Ta haigestus tüüfusse ja saadeti Võrru ravimisele. Olles juba niivõrd paranenud, et ta võis sõita koju, ta saadeti teele; kuid hilineti rongile. Tulnud haigemajja tagasi, ta haigestus sõidul saadud põrutuste tagajärjel uuesti ja suri 4. juulil 1919. a.; samal päeval, mil ta isa oli jõudnud Võrru — poega koju tooma...

Vend Edward, kes kõik lahingud Puurmani väljaldelt kuni Landeswehri viimse hingetõmbuseni läbi teinud, sageli ägedamaidki võitlusi oma venna Juliuse adjutandi leitnant Piibu seltsis püstijalu kaasa lüües, tuli vabadussõja lahinguväljadelt tagasi küll väliselt tervena, kuid sõjakannatuste kaasabil salajane surmaidu oli suutnud pesa teha noore koolipoisi organismi.

Seepärast tuli tal hiljem, ülikooli-päevil, palju võidelda oma võitmatu vaenlase — tiisikusega. Ainult nendele, kellele oli tuntud Ed. K. kangelaslik elutähe, on mõistetav asjaolu, kuidas Ed. K. nii kaua suutis vastu panna surmahaigusele. Ta ei rääkinud kunagi oma surmast ega surmavõimalusest — peale ühe korra; ja see oli ta surivoodil, kui arst talle pakkus hapnikku. Siis ta vastas: „Täna, härra doktor!.. Suren selle tagi —“ ja ta suri sealsamas; see oli 6. okt. 1931. a. 10. okt. ta maeti korporatsioonikaaslaste auavalduste saatel Nõo surnuaiale. — —

Toonud oma kolm poega ohvriks isamaa altarile, annud isamaale oma parima, mis tal oli, varises mõotmatu murekoorma all Manalasse ka nende kangelasle isa. Ta suri 15. okt. 1932. a. Praegu elab tollest oma ajal Venemaalt isade maale rännanud arvukast Kuperjanovite perest ainult kolm: vana ema oma noorima ja vanima lapsega, Oskari ja Emiliega. — — —

Võib ütelda, et Kuperjanovi nimi on üks populaarsemaid Eesti rahva peres; ja seda eeskätt Julius K. legendaarsete kangelaslegude tõttu. Kuid koht vabadussõja ajaloo on kogu Kuperjanov'ite perekonnal, sest tema oli üks neid väheseid perekondi, kes täies koosseisus täie teadvuse ja jõuga oli töös iseseisva Eesti koja rajamise algpäevil. Isa Daniel ja noorim poeg Oskar kaitseliitlasena ja ühes Emiliega — spioonidena; viimane ühes vana emaga ka ainelise varustuse muretsemise alal noil päevil, kui vaese algava riigi oma polkude loomise raskel algusel seltskonna käsi nii tähtsalt pidi aitama kaasa. Kahjuks pole siin kohal aega ja ruumi sel ainel peatuda pikemalt. Kuperjanov'ite meelsuse elavaks sümbooliks on nende kadunud poeg ja vend Julius, kelle teeneid isamaa kasuks on E. V. V. hinmanud talle annetatud I liigi II järgu, II liigi II järgu ja II liigi III järgu vabadusristidega ja tema väeosa nimetamisega: Kuperjanov'i partisanide rügemendiks. Tema 31. a. sünnipäevaks püstitati ta hauale Tartu linna- ja maakonna-elanike poolt unustamatu tänu- ja austustäheks mälestussammas.

Sääraseid poegi, nagu oli Julius Kuperjanov, kes oma isamaad nii palavalt armastas, et oma kallimat, oma elu, ei pidanud kalliks talle ohvriks tuua, sääraseid poegi vajab meie isamaa ka tulevikus. Olgu meile eeskujuks Julius Kuperjanov'i isamaa-armastus ja kangelasmeel!!!

K. J. S.

Prof. Juhan Aavik 50-aastane

29. jaanuaril s. a. pühitses oma 50-dat sünnipäeva meie helikunstnik ja muusikategelane, Tallinna Konservatooriumi direktor ja Eesti Lauljate Liidu esimees professor **J u h a n A a v i k**.

Juhan Aavik sündis Viljandi maakonnas Holstre vallas, kus ta isa oli Pulleritsu kooli õpetajaks. Pärast Viljandi linnakooli lõpetamist astus Aavik 1901. a. Peterburi konservatooriumi, kus ta professor J. Tamme soovitusel võeti vastu professor Wurm'i cornet à pistoni ja trompetiklassi, mille lõpetas 1907. a., omandades ühtlasi vabakunsti kutse. Õppis veel edasi konservatooriumis spetsiaalteooria ja kompositsiooni alal kuni 1911. a., millal kutsuti „Vanemuise“ suvise sümfooniaorkestri juhiks, pärast seda kui ta juba 1908.—1911. a. nimetatud orkestris S. Lindpere juha-

tusel trompetimängijana oli tegev olnud. Tartu asudes sai Aavik pea „Vanemuise“ muusika-osakonna segakoori juhatajaks. Tema juhatusel esines koor suuremate töödega, nagu Cherubini „Requiem“, Haydni „Loomine“ j. t. Samal ajal töötas ta mitmes koolis muusikaõpetajana. Vabadussõjast võttis ta vabatahtlikuna osa, olles 8. jalaväe polgu kapellmeistriks. 1919. a. ta astus Tartu õpetajate seminaari muusikaõpetajaks ja sama aasta sügisest sai ta uuesti asutatud Eesti Helikunsti Seltsi esimeheks ja seltsi kõrgema muusikakooli direktoriks, kelleks ta jäi ka pärast mainitud kooli ühinemist A. Nieländeri muusikakooliga ja pärast kooli ümbernimetamist Tartu konservatooriumiks. 1925. a. ta astus „Estonia“ muusikadirektori kohale, olles enne seda sama teatri muusikajuhiks ja sümfooniakontsertide juhatajaks. Tallinna konservatooriumis ta on vanemaks õpetajaks spetsiaalinstrumentatsiooni ja keskkoolide laulu- ja muusikaõpetajate ettevalmistamise alal 1925. a. peale, professor sealsamas 1928. a. ja direktor 1933. a. alates.

Heliloojana on Aavik kirjutanud koorilaulu sega-, mees-, nais- ja lastekoorile, pealeselle soololaule, kan- taadi „Kodumaa“ baritonisoolole, koorile ja orkestrile; siis veel keelpillikvarteti palasid. Trükkis on ilmunud segakoori laulude kogu „Kodurajalt“, soololaulud „Lume sees“, „Laulik“, 5 laulu segakoorile ühe rahvaviisi põhjal ja klaverisonaat. Muusikakirjanikuna ta on olnud tegev veel Eesti Lauljate Liidu „Muusikalehe“, „Postimehe“ ja „Päevalehe“ muusikaarvustajana. Pealeselle on temalt trükkis ilmunud „Muusikalised kirjad“.

Juhan Aavikul on väga laiaulatuselised ja mitmeke- sised teened Eesti muusika alal. Eriti suur ja otse põhjanev on ta töö „Vanemuise“ sümfooniaorkestri kunstilise tasapinna tõstmisel ja Eesti laulupidude juhtimisel. Ta on juhtinud Tartu laulupidu 1926. a. ja 1930. a., Sakalamaa laulupidu Viljandis 1927. a. ja 1929. a., ja segakoore IX üldlaulupeol 1928. a. ja X üldlaulupeol 1933. a. Tallinnas.

Tulisehingelise eestlasena on ta tuntuim kuju Ees- ti helikunsti arendajate peres ja seltskondlikes orga- nisationsioones. Hinnates ta teeneid on kaitseliidu kotka- risti nõukogu annetanud talle 3. järgu kotkaristi.

Oma poolt soovime suurele töömehele õnne ta 50- dal sünnipäeval. Jatkugu tal jõudu ja ärgu kustugu ta rinnus iialgi see jumalik säde — laul, mis on aida- nud meidki — kodukaitsjaid — üle paljudest raskus- test ja viinud üksteisele lähemale.

Laul Kaitseliidus

Kogu maailma kaitseüksustel on nende tegevuses, mille eesmärgiks on oma isamaa pinna puutumatus ja kuulsuse eest seista pandiks, rida s ü m b o o l e, mis välispoole tunnistavad ja oma ridades kinnitavad nende kandjate võitlusvalmsust. Kõige tuntum esemeline sümbol on väeosa l i p p. Selle kõrval on aga veel terve rida sümbolite esemeina, talitusviisidena (tseremonia- lid), aga ka helilisi — väeosade omapäraste signaa- lide, trummide mängu, marsi või ka marsilaulu näol.

Väeosa marssi mängitakse väeosa või temasse kuulujate tähissilmapiilkudel. Tema kõlal — oma rü- gemendi helilise sümbolite saatel — läheb väeosa pa- raadmarsile riigipea vaate eest mööda, temaga tervi- tatakse vannet annud reamehi, teda mängitakse sel tun- nil, kui väeosa maa kaitsejõudude mobiliseerimise kor- ral oma rahuaegsest kodust — kasarmuist — astub välja, pealelaadimiseks ešeloonile.

Niisama ilus tähendus on ka l a u l u d e l, kui nad

kasvavad kokku üksusega, selle väljaõppe- ja kujunemisajastuga, selle rünnakutega ja — peaks saatusest määratuna juhtuma — selle lahingutööga. Üks viis, koduseks saanud ja kokkukasvatav — nii selle lauljaid omavahel kui ka üksikut meest oma väeosa ja selle väimuga — omab määratu moraalse tähenduse.

Sellepärast viimane üleriiklik malevate propagandapealikute koosolek tunnistas väga tarviliseks, et meie kaitseliidus kujuneksid üksuste traditsioonilised marsilaulud.

Nad võiksid olla üldisamaalise sisuga ja valitud juba meie olemasolevate marsiviiside salvest. Aga väga väärtuslik oleks, kui nad tekiksid tekstidele, mis loodud kohalikest oludest. See suur mõte, mis kõigil meil on ühiseks märgusõnaks — isamaa — olgu seal sees, aga selles olustikulises ja looduslikus raamistuses, milles just antud üksusel isamaa on silme ees. Õnnelikum peale selle on see üksus, kes saab oma marsilaulule veel ka algupärase viisi, mida enne seda keegi ei teadnud. Meil on viimasel ajal muusikaline haridus olnud kaunis kättesaadav, nii et eriettevalmistusega muusikuid võiks leiduda igal pool. On arvata, et nende

seas on ka inimesi loova sädemekesega, et nende meel saaks luua lühikese marsiviisi. Nii ei ole siis sugugi võimatu üksustel saada päris oma marsilaulu.

Toome allpool Väike-Maarja mvk. sidepealiku E. d. Mälgi loodud marsilaulu. Mõni üksus, kellele see tekst kõige otsemalt sobib ja viis tundub meeldivana, võiks siit kohe selle võtta omaks. Helilooja on ta loonud kaitseliidu jaoks ja loobub lahkelt kõigist autoriõiguse edaspidistest küsimustest samaks ilusaks ots-tarbeks.

Üksuste pealikud, eriti aga propagandaplk., võtku oma üksuse kasvatamise nimel siit oma hoole järjekordne ülesanne — üksusele traditsioonilise marsilaulu hankimine!

Loodame, et kord kaitseliidu suuremal kogunemisel — k.l.-päevadel, manöövrelil jne. — mitte ainult meeste hulk, vaid marssivates kolonnides ka erinevad üksuste marsilaulud tõendavad, et välja on tulnud mehi „Soomest ja Saarest“, kõik ühe mõtte õhutusel.

R.

Põhjala.
(sündis Leo Laas järelle.)

Mehiselt.
(marsitaktis.)

E. Mälgi.

1. Kas tunned maad, kus ka-jak vale-va-na tõusel ko-he tae-va, kus
 2. Kas tunned maad, kus me-ri vahutades võimsalt mü-ti-sel — kus
 3. Kas tunned maad, kustoomed öie-eh-tes õnnel va-len-da-vad, kus
 4. Kas tunned maad, kus rah-va vaimutungal he-le-das-ti loi-dab, kus

vä-gev tamm maast põhja kar-gut jõe? Kus rah-vas elab oma-st töö-st ja väest
 ka-lur ka-la-rikast noota veab, kus kaa-sik käharpäine koki-sel
 puhte-tun-nil agu ha-he-tab; kus tä-hed taevarannal kilgen-da-
 hü-si-vus, töö-fa-he hin-ges keeb, kus rah-vas ere-se-le ko-du loob,

ja lauldes põlluit rik-kust välja toob? See maa on Põhjalaste ko-du-
 ja marudega män-nik võit-lust peab? — " — " — " — " — " — " —
 vad, õh-tul-cha loodes õ-he-tab? See maa on, Põhjala, su laste
 kus haridus ja teadus või-du-tseb? — " — " — " — " — " — " —

maa, nii armas maa — ja taevas, meri ka!
 — " — " — " — " — " — " — " — " —
 maa, — " — " — " — " — " — " — " — " —
 — " — " — " — " — " — " — " — " —

Kaitseliidu

laskemeistervõistluste

ümberkorraldamisest

Ettepanekuid sel alal

1. Mõnd ümberkorraldamise eelloost.

Juba 1933. a. kaitseliidu üleriiklikel laskemeistervõistlustel selgus lõplikult, et meistervõistluste senist kuju tuleb muuta, kui need võistlused tahavad täita oma eesmärki.

Küsimus kerkis üles isegi „Kaitse Kodu!“ veergudel ja laskurite peres on selle küsimuse vastu tõusnud suur huvi.

Küsimuse lahendamisel tekkis teatav seisak ja just põhjusel, et tulid ettepanekud ning kavatsused võistluslaskmiste süsteemi ühtlustamiseks üle riigi kõigis laskesporti harrastavais organisatsioonides (Eesti Laskurliit, kaitseväe, kaitseliidu, piirivalve ja politsei laskesporti harrastavad organisatsioonid jne.).

Seni on meil tegelikult olemas kahed laskemeistervõistlused:

- 1) Eesti Laskurliidu meistervõistlused ja
- 2) kaitseliidu meistervõistlused.

Laskurliidu meistervõistlused on võtnud omaks kaitseväge, piirivalve ja politsei laskesportlikud organisatsioonid. Kaitseliidu laskesportlased võtavad nendest osa vabatahtlikul alusel.

Kaitseliidu meistervõistlustest võtavad osa ainult kaitseliitu kuuluvad laskurid.

Eesti Laskurliidu meistervõistlused on avalikult välja kuulutatud 1932. a. „Eesti Laskurliidu võistlus- ja klassifikatsiooni määrustes“ ja nendega on juba tehtud algust.

Nüüd, kus on üles tõstatatud küsimus kõikides laskesporti harrastavates koondustes meistervõistluste programmi ühtlustamiseks, kergib enne asja lahendamist üles rida küsimusi, millelele tarvis saada vastused. Kaitseliidu suhtes oleksid need küsimused järgmised:

- 1) kas on tarvis kaitseliidu meistervõistlusi üldse muuta;
- 2) kas võib kaitseliit võtta omaks Eesti Laskurliidu meistervõistluste programmi ja
- 3) kas võib kaitseliit võtta omaks kaitseväge meistervõistluste programmi, kui see saab erinev Eesti Laskurliidu omast või kui tehakse Laskurliidu programmis kaitseväge nõudeile vastavaid muudatusi.

Katsume neile küsimustele anda vastuseid alljärgnevates peatükkides:

2. Kas on tarvis kaitseliidu meistervõistlusi üldse muuta?

Et neid võistlusi on tarvis muuta, selles ei ole kahtlust, ja nimelt alljärgnevail põhjusil:

a) Kaitseliidu meistervõistlused kutsuti ellu 1928. aastal, millal oli laskeasjanduslik seisukord hoopis teis-

sugune kui praegu. Tolleaegsete võistluste programm tehti laskureile „jõukohane“.

Tänapäev on lasketasapind ja laskerelvad ning laskemööbel sedavõrd arenenud, et 1928. a. programm tundub liig kergena ja meistervõistlused ei oma enam vajalikku tugevust ning sisu, mis pärast huvi nende vastu ei ole küllaldane ja nendest ei saa täit kasu, mida tuleks oodata nii tähtsatelt võistlustelt nagu seda on meistervõistlused.

b) Vahepeal on kutsutud ellu Eesti Laskurliit, mis tahab olla laskesportlaste põhiorganisatsiooniks kogu riigis. Laskurliidu poolt on välja kuulutatud ka oma meistervõistlused.

Et kaitseliidu laskesporti klubid kuuluvad ka omaette ringkonnana Laskurliidu liikmeiks, siis kergib üles küsimus: kas võtta omaks Laskurliidu meistervõistluste programm või oma programmi võimaluse järgi kooskõlastada Laskurliidu omaga.

c) Kaitseliidu meistervõistlusi ei tule võtta mingisuguste täiesti eraldi seisvate võistlustena, vaid nad peavad moodustama teatava tüli kaitseliidu laskevõistluste sarjas ja nad peavad olema sedavõrd seotud teiste tähtsamate laskevõistlustega (rahvusvahelised ja võistlused teiste organisatsioonidega), et nad soodustaksid ettevalmistust viimaseile.

Praeguste meistervõistluste programm on sedavõrd erinev meie suurvõistluste omadest, et meistervõistlustest ei ole nimetamisväärtset kasu ettevalmistusel suurvõistlustele.

d) Kaitseliidu meistervõistlused jälgivad peale üldlaskesportlike eesmärkide veel oma erieesmärgi, milledest tähtsaim on: suuremate hulkade kaasatõmbamine sportlikule laskmisele ja eriti just noorte jõudude leidmine ja tööle rakendamine.

Praegune kaitseliidu meistervõistluste programm ei ole üldloeteldud ülesande lahendamiseks küllalt soodus.

e) Kaitseliidu ja malevate meistervõistluste tingimused on ühesugused. See nähtus ei ole otstarbekohane ega ka õiglane. Kogemused tõendavad kõige paremini, et senine programm on üleriiklike võistluste tarvis liig nõrk ja malevate võistluste tarvis liig raske.

Kui malevate meistervõistlused peavad just olema kohtadeks, kus noori laskureid üles leitakse, ja kohtadeks, kuhu laskurid hulgaliselt võistlusele tulevad, siis nende ülesannete täitmiseks tuleks malevate meistervõistluste programmi vastavalt ümber kohendada.

Ülalloeteldud motiivid on küllalt kaaluvad selleks, et kaitseliidu ja malevate meistervõistluste senine korraldamine võtta põhjalikule revideerimisele ja asja korraldada ümber vastavalt elu nõudeile.

3. Kas võib kaitseliit võtta omaks Laskurliidu meistervõistluste programmi?

Esiteks tutvume üldjoontes Laskurliidu meistervõistlustega.

Neid võistlusi peetakse kahes grupis:

- 1) üleriiklikud meistervõistlused ja
- 2) ringkondade meistervõistlused.

Võistlusalad ja tingimused on järgmised:

	Liidu meistervõistlustel	Ringkondade meistervõistlustel
1. Vaba püssi meistervõistlus	300 m; 120 lasku kolmest asendist, à 40 lasku	300 m; 60 lasku kolmest asendist, à 20 lasku
2. Sõjaväepüssi meistervõistlus (Lubatud täpsuspüsside kasutamine)	300 m; 60 lasku kolmest asendist, à 20 lasku	300 m; 30 lasku kolmest asendist, à 10 lasku
3. Vaba käe meistervõistlus (Kasutatakse vabu ja sõjaväepüsse).	200 m; 30 lasku püsti vabalt käelt	200 m; 15 lasku püsti vabalt käelt
4. Väikekalibrilise püssi meistervõistlus	50 m; 120 lasku kolmest asendist, à 40 lasku	50 m; 60 lasku kolmest asendist, à 20 lasku
5. Vaba püstoli meistervõistlus	50 m; 60 lasku püsti käelt	50 m; 30 lasku püsti käelt
6. Sõjaväepüstoli meistervõistlus	25 m; 30 lasku püsti käelt	25 m; 15 lasku püsti käelt
7. Hirve meistervõistlus	100 m; hirve kuju liigub 4—4,5 sek. vältel 23 m üksiklaskudega 3 seeriat à 10 lasku ja kaksiklaskudega 2 seeriat à 10 dopeltlasku	100 m; hirve kuju liigub 4—4,5 sek. vältel 23 m üksiklaskudega 3 seeriat à 10 lasku ja kaksiklaskudega 2 seeriat à 10 dopeltlasku
8. Liikva kuju meistervõistlus	100 m; 2×10 lasku	100 m; 2×10 lasku
9. „Kahevõitluse“ meistervõistlus	30 m; 30 lasku	30 m; 30 lasku
10. Noorte meistervõistlus (Lastakse väikekalibriliste püssidega)	—	50 m; 30 lasku kolmest asendist, à 10 lasku

Peale ülalooteldute korraldatakse veel vanameeste meistervõistlusi vabast püssist, sõjaväepüssist, sõjaväepüstolist ja väikekalibrilisest püssist laskmises, kusjuures üle 50 a. vanadel võetakse paremuse selgitamisel arvesse ka nende vanus.

Heites pilku Laskurliidu meistervõistluste tabelile näeme, et see täies ulatuses kaitseliidule ei sobi, ja seepärast ei või olla juttugi liidu meistervõistluste tabeli kopeerimisest.

Laskurliit ja kaitseliit taotles meistervõistluste korraldamisega laskeosavuse arendamisel ühiseid sihte ei saa minna asja teostamisel täpselt üht rada. Laskurliidu meistervõistlused kujutavad enesest teatavalt relvaaladel parimate omavahelist võistlust. Siia tulevad välja peamiselt parimad parimaist ja suur laskurite hulk jääb nendest võistlustest kõrvale.

Kaitseliit näeb aga oma meistervõistlustes abinõud suuremate hulkade võistlusele kaasatõmbamiseks. Meistervõistlused on kaitseliidu laskurite peres läbi löönud, nad on populaarsed ja osavõtt nendest on elav. Välja minnes kaitseliidu laskeasjanduslike huvide seisukohalt ei tohiks meistervõistlustel piirduda üksi parimate väljatoomisega, vaid kaasa tuleb tõmmata ka noori laskureid, kelledest võivad välja kujuneda suurmeistrid.

Sellega kaitseliidu meistervõistlused ei ole üksi liidu meistervõistlused — ühekordne jõukatsumine tippmeeste vahel — vaid on võistluse kooliks, kus järkjärgult hargnevate võistluste kaudu koolitatakse välja tippmehi.

Kaitseliidul peab olema oma kindel võistluste süsteem, mis üksi ei selgita meeste paremust, vaid annab kätte ka kindla arendamise tee. Laskesportlike võistluste selgrooks ja tuumaks oleksid kaitseliidus oma meistervõistlused.

Loomulikult tuleb kaitseliidu meistervõistlusi sedavõrd ühtlustada Laskurliidu omadega, kuivõrd seda lubab kaitseliidu olukord.

Nagu ülal nimetasime, ei sobi Laskurliidu meistervõistluste tabel täies ulatuses kaitseliidule. Kui Laskurliidus osavõtt meistervõistlustest on vabatahtlik, s. o. mees võib nendest osa võtta ja võib ka mitte osa võtta, siis kaitseliidus maksab meistervõistlustest osavõtus teatav kohustuslikkuse joon. Iga üksus esineb igal alal teatava arvu võistlejatega (gruppidega), et suuremaid hulki tõmmata kaasa. Võisteldakse mitte üksi isikliku, vaid ka meeskondade paremuse peale. Seniste kogemuste tulemused tõendavad, et just meeskondade paremuse peale võistlemine moodustab kaitseliidu meistervõistluste kandvaima ja pivevaima osa.

Loomulikult ei saa niisuguses olukorras Laskurliidu meistervõistlusi täies ulatuses üle võtta, sest nende täieulatuseline korraldamine kogu kaitseliidule ja siis veel kõigile malevalle on praegustes tingimustes puhttehniliselt võimatu.

Seepärast tuleb sealt võtta ainult tähtsaim ja meile kohaseim osa.

Kaitseliidu seisukohalt oleks tarvis kaasa teha järgmised tähtsamad alad, milledest osavõtt on ka täieulatuseline:

- 1) sõjaväepüssi meistervõistlus,
- 2) väikekalibrilise püssi meistervõistlus ja
- 3) sõjaväepüstoli meistervõistlus.

Teistel aladel (vaba püssi, vaba käe, vaba püstoli, hirve, liikva kuju jne. meistervõistlused) on osavõtt tunduvalt vähemaulatuseline, nii et kaitseliidule neid eriliselt korraldada ei oleks tarvis ja soovijad võivad esineda vastavalt Laskurliidu meistervõistlustel.

4. Kas saab kaitseliit võtta omaks kaitseväge laskesportlike koonduste meistervõistluste programmi?

Kaitseväge laskesportlikud koondused toimetavad seni oma meistervõistlusi Laskurliidu programmi järgi. Kui eriti radikaalseid muudatusi ette ei tule senistes laskeasjanduslikes seisukohtades, siis jääb ka edaspidi Laskurliidu programm kaitseväge laskesportlike koon-

duste omaks. Selle juures on täiesti võimalik, et Laskurliidu meistervõistlusi muudetakse liidu enese poolt, vastavalt kaitseväge laskesportlike koonduste vajadustele ja soovidele.

Kaitseväge laskeasjandusliku tegevuse juhtivad jõud on avaldanud oma kindla seisukoha, et täie- ja väikekalibriliste püsside võistluste selgrooks jäävad kolme asendi võistlused.

See on punkt, millega kaitseliit täies ulatuses ei saa kaasa minna. Kaitseliit näeb oma meistervõistlusi laiemaulatuselistena, lisades meistervõistluste põhieesmärkidele oma erieesmärgid, eriti just lamamisasendist võistluste lisamisega.

Sellega on paratamatu teatav lahkumine kaitseväge laskesportlike koonduste meistervõistluste programmist ja kaitseliidul tuleb mõnel alal minna oma rada.

5. Millisteks peaksid kujunema kaitseliidu laske-meistervõistlused?

Nagu juba eelpool toonitatud, peab kaitseliit oma meistervõistlusi korraldama võimalikult suuremal määral ühistel tingimustel Laskurliidu omadega. Kuid selle juures ta ei tohi loobuda oma erinõudeist, millised on:

- 1) Kaitseliidu meistervõistlused peavad võimaldama laiaulatuselist osavõttu laskurite pere poolt.
- 2) Meistervõistlusi tuleb võimaldada ka harilike relvadega, mis kaitseliidus tarvitusel.
- 3) Meistervõistlused peavad olema järkjärguliselt arendavad ja nendest osavõtt peab olema võimaldatud ka nooremale laskureile, kes ei ole veel jõudnud erirelvade tippsaavutusteni.

Neist seisukohtadest välja minnes oleksid kaitseliidule vastuvõetavad järgmised meistervõistlused:

A. Sõjaväepüssi meistervõistlused.

Laskurliidu kava järgi on ainult üks sõjaväepüssi võistlus, mil võib esineda nii harilikku kui ka täpsuspüssiga, kusjuures harilikule püssile antakse lisasilmi juure. Elukogemused aga näitavad, et vaatamata harilikule püssile antavatele lisasilmadele harilikku püssi mees ei tule täpsuspüssi-mehe kõrvale võistlema. Seega on harilikku püssiga mees nagu sõjaväepüssi meistervõistlustest välja lülitatud.

Säärane olukord ei ole õige ning tõmbab asja arenemisele kriipsu ette. Kui meistervõistluste eesmärgiks on laskeosavuse üldine arendamine, siis tuleb kõik asjale juure lasta, oldagu varustatud harilikku või täpsuspüssiga.

Et mõlemad püssid ei sobi ühte patta, on õige. Kuid ei ole ka midagi katki, kui teha kaks võistlust; kummagi püssiliigi meestele oma erivõistlus.

Erivõistluste korraldamist soodustab ka kaitseliidu õppelaskmise kool. Nimelt jagunevad kaitseliidu laskurid kahte suure gruppi: laskurid ja kütid. Kütid on laskureist edasiarenenum osa ja nad on enamuses varustatud ka täpsuspüssidega.

Kaitseliidu kohaselt võiks siis olla kaks sõjaväepüssi meistervõistlust: kütide meistervõistlus ja laskurite meistervõistlus.

Kütide meistervõistlus oleks täpselt ühesugune Laskurliidu sõjaväepüssi meistervõistlusega: 300 m kolmest asendist 60 lasku. Võistluse põhirelv on — täpsuspüss, kuid võib kasutada ka harilikke sõjaväepüsse, andes neile lisasilmi juure.

See võistlus rahuldaks täiel määral tipplaskureid ja oleks ühtlasi heaks kooliks meie suurvõistlustele ette-

valmistusel (rahvusvahelised ja võistlused teiste organisatsioonidega).

Laskurite meistervõistlus toimuks ainult harilike sõjaväepüssidega. Sellest saavad osa võtta laiemad hulgad, kes veel tippsaavutusteni välja jõudnud ei ole, kuid selle poole rühivad. Ka neile meestele tuleb korraldada suurvõistlusi, et anda neile võistluskogemusi. Pidades silmas, et kaitseliidu laskurklassid lasevad peamiselt lamamisasendist, oleks kõige sobivam võistlusprogrammiks võtta lamamisasend kütide meistervõistlustelt, s. o. 300 m lamades käelt 20 lasu andmine.

Kui ka tulevikus ühtlustuse tõttu kaitseväge õppelaskmise kooliga kaitseliidus kütide ja laskurklasside liigitus kaob, peaks ettepanud sisuline laskurite meistervõistlus ikkagi jääma. See võistlus on hädavajaline selleks, et suuremaid hulki tõmmata kaasa ja ka mitte-„tippmeestele“ võimaldada osavõttu suurvõistlusest.

Et asja broneerida igasuguste tuleviku muudatuste vastu, võib nimetada kütide meistervõistlusi — täpsuspüssi meistervõistlusteks ja laskurite meistervõistlusi — harilikku sõjaväepüssi meistervõistlusteks.

Seega tuleks kaitseliidul kaks sõjaväepüssi meistervõistlust Laskurliidu ühe vastu:

- 1) täpsuspüssi (küti) meistervõistlus, mis on ühine Laskurliidu sõjaväepüssi meistervõistlusega, ja
- 2) harilikku sõjaväepüssi meistervõistlus eritingimuste järgi.

Säärane süsteem on hädavajaline selleks, et noori jõude suuremal määral tõmmata kaasa ja neile anda võistluskogemusi.

Senise 6 võistlusklassi asemel võttes ainult 2 võistlusalatuleks muuta ka meistergruppide suurust. Kolme asemel tuleks neid suurendada vähemalt viiele. Asja edukuse mõttes oleks kasulik kaitseliidu meistervõistlustel laskurite (harilikku sõjaväepüssi) meistervõistluste meeskondade koosseisu suurendada isegi 10 mehe peale.

Malevate sõjaväepüssi meistervõistlusi korraldatakse samuti kahel alal:

- 1) täpsuspüssi (kütide) meistervõistlus ja
 - 2) muutmata püssi (laskurite) meistervõistlus.
- Kütide võistlusel antakse 30 lasku kolmest asendist à 10 lasku ja laskurite võistlusel antakse lamades käelt 10 lasku.

B. Väikekalibrilise püssi meistervõistlused.

Laskurliidu väikekalibrilise püssi meistervõistlusi sooritatakse vaba relvaga. Samale põhimõttele olid seni rajatud ka kaitseliidu meistervõistlused.

Elukogemused näitavad, et selles suunas edasiminek on võimatu, kui ei taheta sellele alale teha kahju.

Nimelt on osa parimaist väikekalibrilise püssi laskureist varustatud eri püssidega, mis on harilikkest raskemad, jämedama rauaga, varustatud õla- ja käeliigete, kiirpäästmisega jne.

Rõhuväl enamusel väikekalibrilise püssi laskureist on aga keskmised ja kerged püssid, mil puuduvad soodustused, millised loetud „raskete“ püsside juures.

Kui mitmesuguste püssidega mehed võistlevad se-

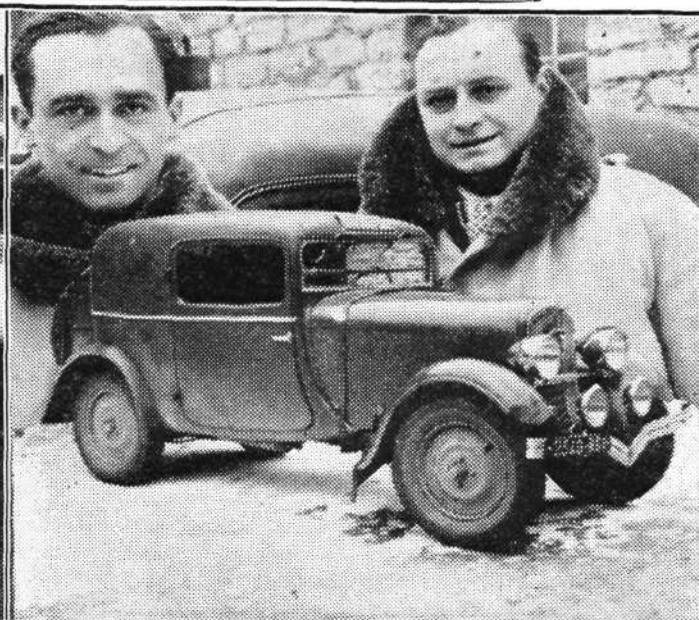
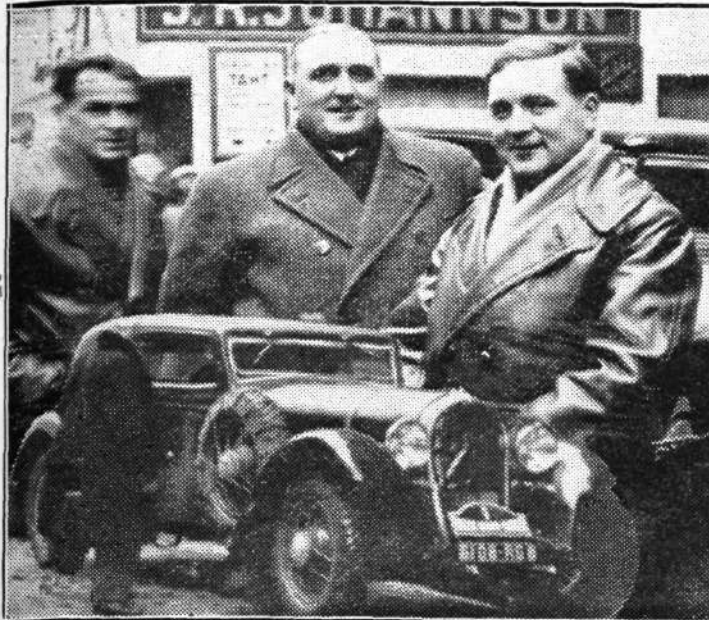
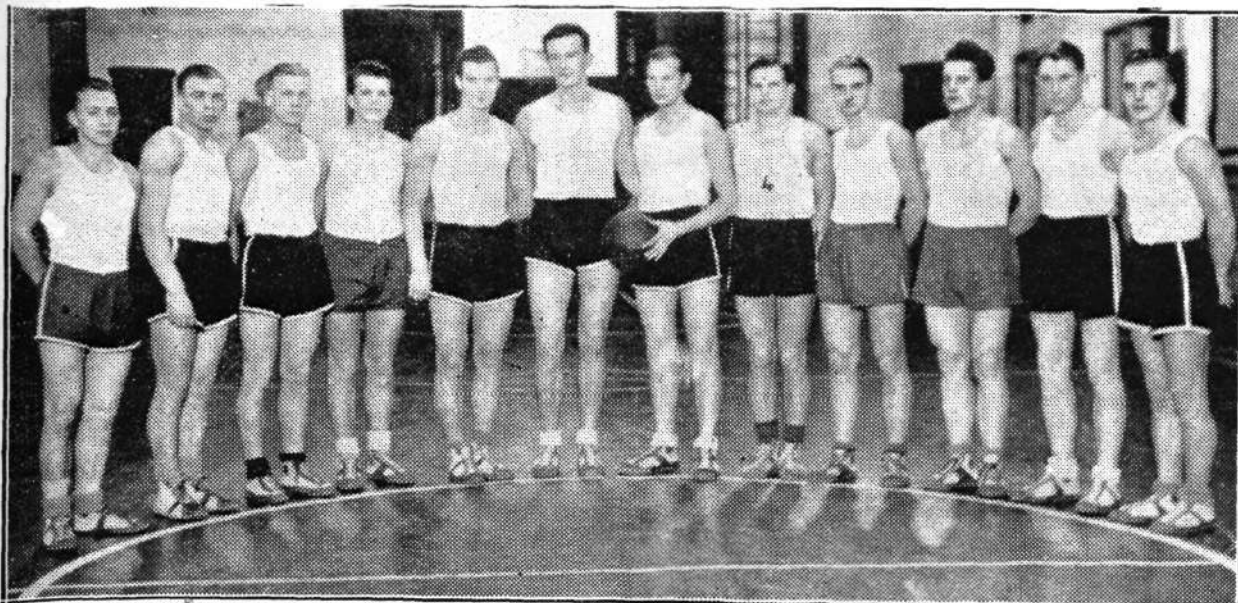

Päeva- sündmusi

Läti välisministeri SALNAISE külaskäik Tallinna. Pildil: vasakul minister V. SALNAIS, paremal minister J. SELJAMAA, ja keskel saadik R. LIEPINSCH.

Eesti korvpalli rahvusmeeskond, kes võitis maavõistlusel Läti.

Osa Monte-Carlo tähesõidust osavõtjaid Tallinnas.

gamini, siis raske püssi mehed on sedavõrd soodustatud olukorras, et ainult ime läbi võib teise püssiga mees ka tulla kohale.

Niisugune olukord võtab „mitte-stützeri“ meestel tuju ära ja nad ei tule meistervõistlustele. Seega jääks rõhuv enamus väikekaliibrilise püssi laskureist tähtsaimast võistlusest eemale.

Asja parandamiseks on tarvis ka siin tuua sisse kaks võistlust:

- 1) väikekaliibrilise eripüssi meistervõistlus ja
- 2) väikekaliibrilise püssi meistervõistlus.

Eripüssi võistlusel võib tarvitada vabu relvi, kuna väikekaliibrilise püssi võistlusel võib kasutada püsse, mille kaal on alla 4 kg ja mil puuduvad: kiirpäästmine, öla- ja käetoed ja raua jämedus ei ületa 6 mm.

Kaitseliidu meistervõistlustel tuleks lasta eripüssist 50 m pealt 60 lasku kolmest asendist. Soovitavam oleks võtta Laskurliidu tingimused — 120 lasku kolmest asendist — kuid aja vähesuse ja laskekohtade kitsikuse tõttu peab püüduma Laskurliidu ringkondade meistervõistluse tingimustega.

Hariliku (kerge ja keskmise) püssiga laskmisel oleks kaitseliidu meistervõistlustel laskude arv — 30.

Malevate meistervõistlustel tuleb läbi viia samasugune relvade liigitus, kusjuures eripüssi võistlustel

antakse 30 lasku ja hariliku püssi võistlustel — 15 lasku.

C. Sõjaväepüstoli meistervõistlused.

Sõjaväepüstoli laskmise lõppeesmärk on lahingkuju tabamine. Teisest küljest on teada, et seda suudavad täita ainult kindlad püstoli laskurid. Nii oleks töö järjekord: enne välja koolitada kindel punktilaskur ja pärast viimistella ta osavust lahingkuju tabamiseks.

Vastavalt neile põhimõtetele tuleks korraldada püstolilaskmise meistervõistlused kaitseliidus.

Malevate meistervõistluste sisuks tuleb võtta punktilaskmine ja sobivaiks oleksid siin Laskurliidu sõjaväepüstoli ringkondade meistervõistluste tingimused: 25 meetrilt 15 lasku püsti käelt.

Kaitseliidu sõjaväepüstoli meistervõistluse sisuks oleks soovitatav võtta Laskurliidu „kahevõitluse“ meistervõistlus, kus lastakse 30 m kauguselt 3 sekundiks ilmuva püstkuju pihta 30 lasku seitsmesekundiliste vahe-aegadega laskude vahel.

6. Üldkokkuvõte.

Kaitseliidu ja malevate meistervõistluste süsteem oleks meie olukorras kõige otstarbekohasem ja läbiviidavam järgmiselt:

Võistlusala nimetus	Kaitseliidu võistluse tingimused	Malevate võistluste tingimused
1. „Küttide“ (täpsuspüssi) meistervõistlus	Kolmest asendist 60 lasku	Kolmest asendist 30 lasku
2. „Laskurite“ (harilike sõjaväepüsside) meistervõistlus	Lamades käelt 20 lasku	Lamades käelt 10 lasku
3. Väikekaliibrilise eripüssi meistervõistlus	Kolmest asendist 60 lasku	Kolmest asendist 30 lasku
4. Väikekaliibrilise püssi meistervõistlus	Kolmest asendist 30 lasku	Kolmest asendist 15 lasku
5. Sõjaväepüstoli meistervõistlus	„Duelli“-laskmine 30 lasuga	Punktilaskmine püsti käelt 15 lasuga

Seega oleksid kaitseliidu meistervõistlustel järgmised alad ühised Laskurliidu meistervõistluste omadega:

1) kaitseliidu „küttide“ meistervõistlus — ühine Laskurliidu sõjaväepüssi meistervõistlusega;

2) malevate „küttide“ meistervõistlus — ühine Laskurliidu ringkondade sõjaväepüssi meistervõistlusega;

3) kaitseliidu väikekaliibrilise eripüssi võistlus — ühine Laskurliidu väikekaliibrilise püssi ringkondade meistervõistlusega;

4) kaitseliidu sõjaväepüstoli meistervõistlus — ühine Laskurliidu „kahevõitluse“ meistervõistlusega, ja

5) malevate sõjaväepüstoli meistervõistlus — ühine Laskurliidu ringkondade sõjaväepüstoli meistervõistlusega.

Seega on kümnest kaitseliidu ja malevate meistervõistlusest tervelt viis ühesuguste tingimustega Laskurliidu omadega.

Viie ülejäänud võistluse erinevus Laskurliidu omadest on tingitud kaitseliidu eri olukorras, kus meistervõistlustega kui kaitseliidu sportliku laskmise põhivõistlustega tahetakse taotella ka oma eri eesmäärke, milliseid on dikteerinud ette elunõuded.

Kaitseliidu osavõtt teistest Laskurliidu meistervõistlustest (vaba püssi, vaba käe, vaba püstoli, hirve ja liikuva kuju meistervõistlused) on sedavõrd väike, et selleks ei ole tarvis korraldada eri võistlusi, sest soovijad võivad nendel aladel esineda Laskurliidu meistervõistlustel.

Ettepanud kujul kaitseliidu meistervõistlused moodustavad kaitseliidu laskesportlaste laskevõistluste selguroo ja oleksid vundamendiks, millele võib püstitada vajaduse järgi ükskõik missuguseid lisavõistlusi. Pidades silmas kaitseväge laskesüsteemi muutmise suunda võib ette näha veel ühe kaugemaa võistluse.

Võttes meistervõistlusi kaitseliidu laskesportlaste raudvarana, nagu „karikavõistlused“ selleks on masside laskmisel, on loodud kindel ja püsiv alus, millele võib vajaduse järgi üht ja teist lisada.

Sellega on võimalik meistervõistlusi uuendatud kujul juba praegu panna maksma ega ole tarvis üht aastat poolkasutatult lasta mööda.

A. P.

Ühe prantsuse tsensoori mälestusist

1918. a. 8. märtsi õhtu. Olin parajasti väljumas metro (maa-aluse raudtee) „Börse“ jaamast, kui hakkas undama tuletõrjesireen.

— Hm! Tulevad jälle. See muutub juba väljakannatamatuks. Pole enam ainustki rahulikku ööd. See algas viie nädala eest (30. jaanuaril) öise „valamisega“ (15 gothat), mis oma ulatuselt ja tagajärgedelt ületas kõik eelmised . . .

Meie ukse juures pöördun küsimusega telefonistide kaprali poole, kes alati on hästi asjade kursis.

— Neli gruppi lennukeid. Nii teatati meile õhukaitses. Nad on lennanud üle Compiègne'i.

(See on nende harilik tee.)

— Tähendab, tulevad?

— Ongi juba kohal!

Jääme kuulutama. Meaux poolt kostavad kõrvu suurtükipaugud.

Avan ukse ühissaali. Kaasteenijad on oma kohtadel. Käskjalad on eeskirjade kohaselt teinud juba „vajalise“ (nad on juba vilunud ja see hakkab neil minema kiiresti), mis seisab laelampide ja W. C. valgustuste kustutamise ja Pariisi-poolseile akendele pakside eesriiete ettetõmbamise. Olles suures ja hämaras ruumis jäetud ainult oma individuaallampide valgusele sarnaneme salasepitsejaile, kes on töötamas mingi õudse plaani kallal . . .

Pumm! Kukkus esimene pomm. Kohe selle järel teine, kolmas! Ja mitte kaugel. Vaatame üksteisele otsa, ilme igapähele „pooleldi viigimari, pooleldi rosin“.

— Asi muutub juba tõsiseks.

Ma usun! Tõmban taskust kella ja hakkkan pommeid kukkumisi „kronometreerima“. Kella 2115-st kuni 2120-ni saan neid kaheksa. Õhukaitses suurtükid teevad pörgulikku müra, kuid nende poolt tekitatav rahe sabab kaugele . . .

Ühe kaasteenija naine on läinud teatrisse. Mees on mures, kas on publik sealt häire ajaks saadetud keldreisse või jätkab mõni kangekaalne näitleja laval oma tiraadi, kiskudes kogu saali enesega kaasa

mängima heroismi. Ja kui siis korraka sinna kukub pomm . . .

See on lihtsalt väljakannatamatu! Pole isegi tööd, mis võimaldaks mõtteid juhtida teisale. Ajalehed ei saabu. Ratturid on pugenud varju.

— Hästi teevad, — ütleb üks kaasteenija.

— Võib-olla on nad surnud! — tähendab teine.

Õnneks pole telefon lakanud töötamast. Pariisi garnisoni ülema juurest helistatakse peagu vahetpidamatult; imestustäratava kiirusega antakse sealt meile edasi teateid tabamispunktide kohta.

Korraka ilmub üks kaasteenija „rahanduse“ alalt; ta on äärmiselt kahvatu:

— Nägin kõuekärkatust! Olin Richelieu tänaval.

Seal saabub viimaks mjr. Nusillard (peatsensor) ja lausub naerdes: — Minule see meeldib, kõik need vahejuhtumid! See tuletab meele, et meil on söda . . . ainuke õiglustus meie ametile!

Üks pomm kukub „Le Gaulois“ ette, kriimustades kildudega maja seinu ja purustades toimetuse aknad. Peatoimetaja helistab ja palub luba sellest oma lugejatele jutustada.

— Kas ta hulluks on läinud! — hüüab Nusillard. Ta teab ometi, et on kategooriliselt keeldud mainida tabamispunkte. Ja see ongi ka ainuke asi, kus meie oma tööd tõesti saame õiglustada!

Esimene pommitamine hakkas juba raugema, kui kell 2230 Õhukaitses saabus teade, et Compiègne'ist on lennanud üle uus eskadrill. Poole tunni pärast on nad Pariisi kohal.

Kõik kordub sama rütmi järgi. Ainult nüüd on ajalehed saabunud ja tsensoorid on süvenenud oma tööse. Kellelgi pole aega peadki tõsta. Alles siis, kui üks pomm lõhkeb üsna ligidal, lausub keegi, nagu oma ette:

— Kas nad tõesti meid peaksid tahtma tabada?

Väljast tuleb sõber Young, inglase tsensoor, ja kaebab, et teda olevat autost väljumisel hakatud müljuma.

— Öeldakse, et inglased olevat oma õhurünnaku-

tega Frankfurdile ja teistele Reiniäärseile linnadele „boche'id“ (sakslased) äritanud vihale. Pariisi pommitamine olevat nüüd viimaseilt kättemaksuks.

— Rumalad! Kuidas võidakse teada, kes oli algaja pool?

Pommide sadu kestab, kuid juba kukuvad nad kaugeemale, linna ääre ja eeslinnadele.

— Üks pomm olevat kukkunud just metro jaama pihta . . .

Esiailgu teatatakse aga ainult „rohketest ohvritest Ida eeslinnas“.

Samal ajal helistatakse „Excelsior'i“ toimetusest ja öeldakse, et vabariigi president ning Clemenceau olevat sõitnud õnnetuse kohale. Küsitakse tsensuuri nõusolekut selle teate avaldamiseks.

Nusillard vastab kategoorilise „ei-ga“.

Järgmisel päeval kõvendatakse mitmelt poolt keeldu kirjutada tabamispunktidest.

„Paris-Midi“ esitas tsensuuri arvulisi andmeid ja muid üksikasju.

— Sealtnägime, ütleb mälestuste autor, esmakordselt . . . Jah, tõesti! seal on see metro jaama lugu, Bolivari katastroof!

Milles seisis siis asi?

Sajad inimesed olid läinud varju Bolivari nimele ma-aluse raudtee jaama. Üks jaama otsesesse lähedusse kukkunud pomm oli tekitanud rahvamassis paanika. . . Jaama juures olid aga tol ajal käimas tööd . . . Nõrk laudadest plank ümbritses 30 mtr sügavat aku, mis oli nähtud ette lifti ehitamiseks! Augu suunas tekkinud massi rõhumine muljunud maha plangu. Ja õudsete karjumistega kukkunud põhjatusse surmakaevu ikka uued ja uued read kabuhirmust valutatud inimmassist.

Pariisis üleelatud viimaste sündmuste järele antud kõrgemalt poolt tsensuurile uued direktiivid: „Mingeid väljaastumisi inglaste vastu nende reidide puhul, mis mõnede arvamisel sakslasile annud põhjuse vastuabinõuna pommitada Pariisi. Mitte vähimatki elanike Pariisist väljavoolamise kohta. Mingeid üksikasju, mis võiksid anda mulje pariislaste paanikasse sattumisest. Läbi võib lasta ainult manitsusi ettevaatusele ja tungi kindlustusseltsidesse . . .

*

Laupäeval, 22. märtsil, umbes kella 8 paiku, jäi korrapidaja ohvitser, kes parajasti „L'Echo de Paris'st“ luges üht Clemenceau rahustavat teadaannet, kuulutama: väljast kostis üks neist „tumedast plahvatusist“, mis vajas otsekohest selgitamist . . . Häiret ei järgnenud. Taevas oli selge. Polnud näha vähimaidki jälgi „gothadest“.

Veel üks „plahvatus“! Veel üks! Imeline regulaarsus: Mürtsud kostavad umbes kümneminutiliste vaheaegade järele. Kell 0830 (esimene ülestähendus kaustikus) teatatakse telefoniteel Pariisi garnisoni ülema juurest, et tuletõrje sapööride rügemendi ülemale olevat 10. kompaniist saabunud telegramm, milles teatatud ühe pommi kukkumisest Seine'i kalle, maja nr. 15 rajooni. Plahvatusel purunenud kaks veetoru; tekkinud tulekahju olnud enne sapööride päralejõudmist kustutatud.

Teadaande vastuvõtmine pole veel lõpnud, kui juba helisevad teised aparaadid: „Paris-Midi“ ja „Le Petit Parisien“ küsivad plahvatuste põhjusti.

— Pole teada. Kohe selgitame!

Ohvitserid tsensuuris vahetavad küsivaid pilke.

— Võib-olla on ehk prefektuuril mingeid andmeid?

Mitte vähimaidki! Sealtn vastatakse: „Jah, meile saabus teateid plahvatusist mitmetes punktides.“

Kell 0900! Jälle üks!

Teatame ajalehtedele, et „plahvatuste põhjused on veel teadmata“:

— Kuni täielikumate teadete saamiseni võib kirjutada Courneuve'i juures tarvitusele võetud „abinõudest“ (!) *)

Kell 0910 teatatakse Invaliididest**), et seal olevat otsustatud anda häireks signaal nr. 2 (lennukid).

Nii on siis selge, et tegemist on ikkagi lennukitega! Vaatame taeva poole, kuid midagi pole näha! Nad on „kõrgel“. Üks ameeriklasest tsensor võtab abiks kiikri. Ikka ei midagi! Järjest aga kukub uusi pomme. Helistatakse „Le Temps'i“ toimetusest. Ärritatud hää! Üks trükitooline näinud veidi aja eest, kuidas Ida jaama juures ajalehete kiosk ümber paistatud; olnud kõik kaetud verega . . . ja peajutükidega . . .

Sellest momendist peale algab telefonogrammide sadu. Me ei tea enam, mis vastata, pealegi, kus kella 0940 alates hakkas maksma kategooriline ettekirjutus: „Absoluutselt sõnagi äsja kukkunud pommide kohta.“ (Neid enam ei kuku. See on mööda!)

Vabandust! Kell 0950, pumm! Ja tabamispunktid: rue Charles V, boulevard de Strasbourg, rue Château-Landon, rue Manin (juba hakkas kujunema kuruulul „lasketelg“). „Gothasid“ pole ikka veel kuski näha! Mõned meie Spad'd tiirlevad õhus, nähtavasti mitte millestki aru saades. Imelik! Kell 1030 kukkunud pomm olevat purustanud kahekordse maja Legouve' tänaval. Kaks majakorda, see pole ju midagi nii kõrgelt kukkuvale pommile!

Viimaks, täpselt kell 1100 (uus mürsk) ilmutab communiqué sõjaliste teadete büroost, ja see communiqué teeb lõpu kõigile kahevahelolemistele: „Mõnedel vaenlase masinail, mis lendasid õige suurel kõrgusel, õnnestus . . . Meie hävitajad olid silmapilkselt nende kannul . . . On mõned ohvrid . . . Ligema communiqué'ga tehakse teatavaks reidi teostamise ja selle tulemuste üksikasjad.“

Selle järele kestis pommide kukkumine edasi, ikka oma teatud väikeste vaheaegadega (imestustäratav regulaarsus!).

Pärastlõunane vahetus, asudes kell 1300 tööle, kuuleb, et vabariigi president ja peaminister on sõitnud kohtadele, kuhu on kukkunud pommid. Nad läinud vaatama ka üht kooli, kus keldrisse varjule viidud lapsed neid võtnud vastu Marseillaise'i laulmisega (vaesed mudilased!).

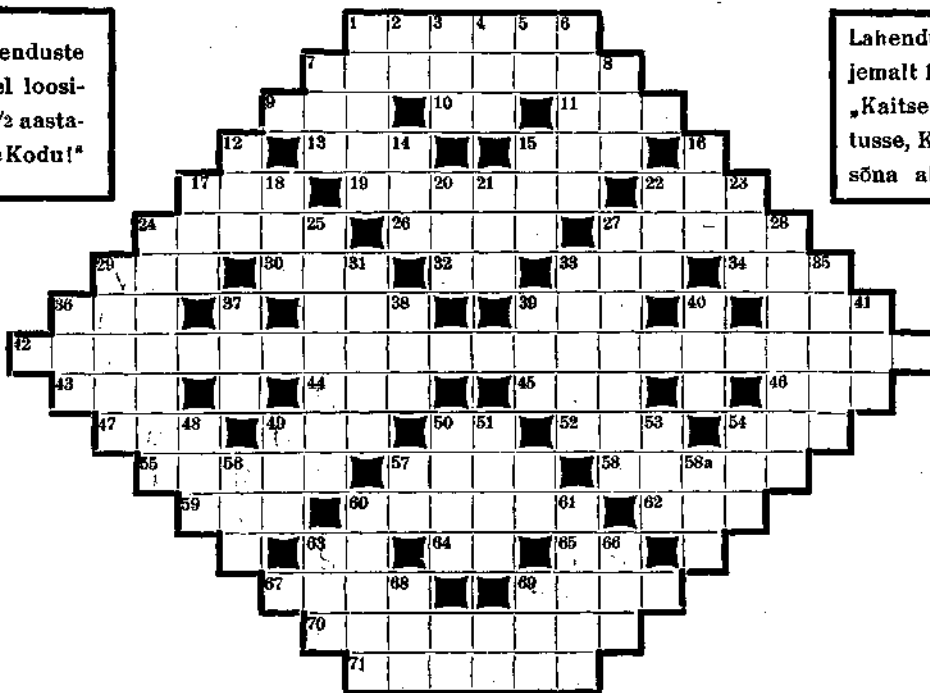
*) Mõeldud on õhukaitse abinõud.

**) Invaliidide palee — Pariisi garnisoni ülema büroo asukoht.

Ristsõna nr. 2.

Õigete lahenduste saatjate vabel loositakse välja 1/2 aastakäiku „Kaitse Kodu!“

Lahendused saata hiljemalt 10. märtsiks s. a. „Kaitse Kodu!“ toimetusele, Kaarli 8, märgusõna all „Ristsõnad“.

Põikread: 1. Naiskodukaitse juhte, 7. kordniku relv, 9. veenõu, 10. saksakeelne mäarsõna, 11. perekonnapea, 13. noot, 15. koht, 17. . . Angeles, 19. naispoliitik, 22. jook, 24. maakiht, 26. keemiatehas Tallinnas, 27. kirjandusliku teose kirjutaja, 29. . . koda, kaalukoda, 30. kella hääli, 32. kaubanduslik lühend, 33. mineviku vorm tegusõnast, 34. kuum, 42. film Martha Eggerthiga, 43. eestipärane naisnimi, 44. purjeka osa, 45. särav, 46. rahaüksus, 47. loss Virumaal, 49. pinna mõõtuksus, 52. kodulind, 54. surnud Eesti naiskirjanik, 55. õnnetut surma saanud eesti kaitsevälalane, 57. kannatus, 58. teraskõis, 59. vankri osa, 60. mitte terve, 62. puhkus, 63. noot, 64. ühe Norra laskemoonatehase kauba märk, 65. saksakeelne mäarsõna, 67. kriminalist — rahvapärastelt, 69. muusikaline ettekanne, 70. R. Janno teos, 71. esimeste järgmised.

Püstread: 1. eesti kirjanik, 2. saksakeelne mäarsõna, 3. ühe kuulsa naise eesnimi, 4. aja mõõtuksus — lüh., 5. tegusõna, 6. tekib talvel tuulega, 7. küsimus, 8. egoistlik väljendus, 12. ülemlaul, 14. poisinimi, 15. õhk — võõrkeeles, 16. Noa poeg, 17. käsk tegevusele, 18. oskussõna tennismängus, 20. malevkond Tallinnas, 21. appihüüd, 22. eesti näitlejanna, 23. . . taimed, 24. kelle käsi peab olema kindel, 25. koht Harjumaal, kus avati mõõdunud suvel mälestussammas, 27. ebameeldiv maks, 28. Rooma linna asutajaid, 29. eesti näitleja, 31. pealik merekaitseliidus, 33. filmidiiva, 35. naisnimi, 36. planeet, 37. autode firma, 38. vaata, 39. silmahaigus, 40. endine eesti ajakiri, 41. vanaaegne relv, 48. kauvili, 49. ustav, 50. linn Prantsusmaal, 51. kuulipilduja osa, 53. vanadekodu, 54. ese, 56. jalgpallimees „Kalevis“, 57. jõgi Itaalias, 58a. sugulane, 60. pääsetäht, 61. tormilised tunded, 63. meesnimi, 66. küsimus, 68. valmisriiete äri Tallinnas, 69. liikumiseks määratud maa-ala.

(Hiljem teatavaks saanud üksikasi: Just tähendatud kooli külastamise momendil tehakse Clemenceau'le teatavaks Pariisi laboratooriumi juhataja hra Kling'i poolt avaldatud hüpotees. Kling, uurides ühe pommi kilde, öelnud nimelt: „See on suurtükk!“ Vana Tiiger lausunud ironiseerivalt: „Charentonis!“ (Charentoni linn asub Pariisist kilomeetrit 2—3 kagu pool).

Möödus veel kaks tundi pakitsuses ootamist ja mitte millestki arusaamist, kui korruga saabus jalust-rabav uus communiqué: „Üks kaugelaste suurtükk . . . jne.“ Kõikide näod muutusid tõsiseks.

— Nii siis, seal ta on!

— Sakslased on läbi murdnud!

Büroosse tormab surnukahvatu käskjalg; tal on riid

ded katki rebitud ja nägu verine. Haavatud . . . Mürsusust? Ei! Ta seletab lõõtsutades, et möödaminejad olevat ta peagu lintšitud, kui ta Börsi juures ametlikku communiqué'd läinud üles panema. („Le Temps“, kes selle communiqué esimesena jõudis avaldada, teatas ka oma poolt, et rahvamass lihtsalt mõingavat ta akende all, nii et ta olnud sunnitud raudruulo ette laskma).

Sellest momendist peale kuni õhtuni, ja ka kogu öö läbi, pole muud kui üks järelepärimiste sadu provintsi tsensuuridest. Neile vastatakse, et „Pariis pole kunagi olnud rahulikum ja pealinna tänavad pole kunagi olnud elavamad“. See mõjub hästi! Ja see peagu vastab ka tõele, sest uudishimu on kõik meelitanud tänavale.

Joter.

I.

Õhtune hämarus pugus ähmastunud aknast mööblilagedasse tuppa. Nurgas asetseb jõulukuusk, hale ja raagus. Okkaid nagu kuivi rohelisi nõelu sadas põrandale.

Mees ja naine istusid viivu vaikides. Kuski siseruumides kolistati.

„See on Maret,“ ütles naine. „Ta pakib oma asju. Ma ütlesin talle teenistuskoha üles.“

„Ütlesid üles?“ küsis mees üllatusega hääles. Naine tegi kärsitu viipe. „Kas imestad? Ma ei tea, mis peame veel tegema teenijaga. Pealegi tahtis ta ise minna. Nurises, et pole saanud jõulukinki ega midagi.“

Nüüd mees käis mõne ringi lagedas toas.

„Tõsi küll, need olid näruseimad jõulud, mis ma linnas üldse veetnud. Ma rõhutan — linnas, sest, sa tead, naine, et oleme linnas lõplikult läbi.“

„Aga, Peeter, meil on ju talukoht veel maal? Ma üldse imestasin, et sa lasksid siin kõik haamri alla minna, see koht, „Rähnijaagu“ või mis ta nimi õieti ongi, maksab ju ka midagi.“

„Oo, see maksab paljugi, Betti! „Rähnijaagu“ on varjusadam, kuhu purjetab puhkusele marus viintsutatud kapten. Me asume uueks aastaks „Rähnijaagule“ elama.“

Naine jäi seisma avasui.

„Rähnijaagule elama? Sa tahad siirduda maale?“

„Teist teed ei ole, naine.“

„See on vast nali! Ja sa ei võta vaevakski küsida, mis ütlen selle kohta mina. Mis ütlevad lapsed? Su tütar, kes kulutas seni enda ehtimisega päevas rohkem kui teeb su talukoht sisse aastas. Su poeg, kelle taskuraha on suurem kui härja või hobuse hind.“

„Neil pole midagi ütlemist, Betti.“

„Eks näeme. Küsime kohe!“ Ta avas ukse kõrvaltuppa ja hõikas: „Lapsed! Elli ja Herbert! Ruttu siia!“

Elli lendas vanemate ette nagu vilgas pääsuke, nagu rõõsk ja küüned punased. Herbert lonkis tagant järele, käed kõvasti püksitaskus ja sigarett suus.

„Mis on, mammi?“ küsis Elli. Mammi osutas papile. „Küsi temalt. Mu süda ei kannu seda uue-aasta evangeeliumi kuulutada!“

„Asi on järgmine,“ algas nüüd perekonnapea, „nagu käesoleva aasta lõpp näitas, lendasin ma kõigi oma äridega ja ettevõtetega heade sõprade armust pankrotti. Mammi näeks, et ma kasutaksin enda uuesti jaluleajamiseks „Rähnijaagut“, ma olen aga veendunud, et see enam meid linnas ei päästaks. See mõnisada tuhat, mis koha eest saaksime, sulaks siin lühikese ajaga kokku, ja mis hakkame peale siis? Targem on panna kolid kokku ja kolida maale.“

„Sinna tahmunud tarre, kus võetakse sogasest jõest joogivett ja õues patseerivad sead?“ küsiteli Elli nina kirtsutades. „Sa, papi, ei räägi seda ometi tõsiselt?“

„Ma räägin seda tõsiselt. Uue aastaga algab meil uus elu.“

„Ema ja tütar naersid ühest suust: „Tore elu!“ Herbert tõukas keelega sigareti vasemasse suunurka ja sõnas: „Ja mis see irvitamine õige tähendab? Kui teist teed ei ole, siis tuleb minna tallu. Ära sa, vana, muretse midagi: kuhu lähed sina, sinna siirdub ka Herbert Suigupuu. Mina olen oma isa poeg.“

Vana Suigupuu oli liigutatud. „Teadsin seda, poeg. Sina tunnend olukorda. Aga, naispere, mis on siis teie viimne sõna?“

„Ei ja tuhat korda ei!“ vastasid ema ja tütar ühest suust. „Seltskonnadaamid talutares, seda võib juhtuda romaanides, aga mitte tegelikus elus. Herbert võib sul ju sabas tolkneda, ta ei oska midagi peale hakata, meie Elliga tuleme juba toime!“

Maret ilmus erutatult. „Tulin saksu jumalaga jätta,“ seletas ta. „Ehk härra kirjutab mulle tunnistuse.“

Majahärra pöördus teenijale: „Kas te oleksite valmis teenima maal? Ma mõtlen talutüdrukuna?“

„Teeniksin küll, kui oleks koht teada. Eks ma maalt ole ju tulnudki. Kas härra ehk teab mulle mõnd kohta soovitada?“

„Ega tea kah. Enne aga ütlen teile, Maret, et härrat pole nüüd enam olemaski. On vaid „Rähniijaagu“ Peeter ja see — mees, kes seisab siin — kauplebki teid. Las' aga asjad olla pakitud, me sõidame siit kohe minema.“

II.

Sõitsidki minema. Peeter, Herbert ja Maret. Enne lahkumist oli aga naistega tüli ja transvaali. Peeter oli isegi sunnitud panema kuulutuse lehte, et „Mina, Peeter, Suigupuu, ei vastuta oma naise võlgade ja tegude eest.“ Elukoha vahetus näis tähendavat ka abielulahutust, sest proua Suigupuu töötas kõikide pühade nimel, et tema ja ta haritud tütar ei taha iialgi tegemist teha ühe talumatsiga.

Vana Peeter muigas ja ütles endamisi: „No eks me näe! Küllap see Betti oma papikese varsti üles otsib.“

Mehed olid nüüd, vana-aasta viimisel päeval, „Rähniijaagul“. Rentnik kolis oma perega sauna. Maret kukkus koristama elamut. Pühkis ja pesi. Tare oli kuumaks köetud nagu saun. „See palavus on päris kontimööda,“ rõõmutses Herbert, „ela nagu kuurordis!“

Maret aga arvas, et ega siin ole vedelemist midagi, võtku aga perepoeg kaelkoogud õlale ja toogu jõest vett. Herbert läks ja tuli tagasi, lakk-kingad lobjakat täis. Ämbrite põhjas aga loksus paar toopi vett.

„Tont võtku seda virtsahvti!“ kirus noormees. „Kui ma nüüd nohu ei saa, siis pole enam õigust maailmas.“

„Kisu aga villased kabjused jalga,“ õpetas Maret. „Ega siin ole härrat mängida midagi!“

Vana Peeter mähistas rehe all, poolkasuk heinapepri ja kõlkaid täis. Polnud asja irisemiseks. Kari oli korras, hobune hästi söödetud. Sellega võib teha toredat saanisõitu.

Õhtul rentnik tõi ämbritäie vahutavat õlut. Tõi tuppa kolm vihku õlgi. „Mis uue-aasta vastuvõtmine see muidu on, kui pole toas nääriõlgi,“ seletas rentnik, kes oli madal mehenäss nagu pakk. Viskas sirgeid õlgi siuh ja säuh tare lakke, ise rõõmutsedes: „Pole viga, tuleb hea viljakasv: vaadake, kui palju kõrsi jäi lakke!“

Edasi see nohiseja mehenäss tõi tuppa uue köie. Tõmbas köie kahekordselt ühest lõsnapuust teise, ütles: „Ehk noorhärä lustib köiel pöörata?“

Miks noorhärä ei lusti, aga tal pole aimugi, kuidas see pööramine peab teostuma. Rentnik siis demonstreeris. Ronis köiele. Üks köieharu ühe ja teine teise jala all. Ronis edasi ja pööras koomilisi võnke tehes tagasi. „No köietantsija kunsti sihuke pööramine küll ei nõua,“ arvas Herbert ja asus omakord köitele. Pöörangul langes aga jõmmidi nääriõlgedele.

Naeru oli laialt. Siis järgnes rammukatsumine. Vana Peeter sundis vägisi, Herbert löögu rentnikuga jalga. Mehed heitsid kõrvuti, ühe pea, teise Rentnik ajas jala püsti nagu kõvera kännu, selle taha löi Herbert oma saleda koiva. Vupsti lendas Herbert üle pea. Peeter põristas naerda, Maretki muigas. Herbertil oli natuke piinlik. Rentniku lahkudes siunas ta: „See käkk tegi mulle tuule alla!“

„Pole viga,“ lohutas isa, „kui aasta pärast jälle katsute, siis lendab rentnik.“

Kui siis joodi õlut ja Maret tõstis lauale tüseda talutoidu, arvas Herbert: „Ega see elamine siin nii hull olegi. Ema ja Elli tegid lollisti, et ei tulnud põlumehe seisusesse.“

Hilistunnil tõi rentniku pisike poeg tüki tina ja sulatspanni. Isa saatnud, et ehk pererahvas tahab õnne valada.

Hakatigi õnne valama. Mehed küürutasid kolde ees tulekumas, Maret ootas pinevusega valamis-tulemusi.

Juba särtsatas esimene pannitais tina vette. Herbert õngitses ämbrist välja sik-sakilise kahmaka. Maret seletas: „Kas sa näe imet: see on ju saan ja hobune ees! Proua ja preili sõidavad tingimata siia.“

III.

Proua ja preili aga ei saanud nii ruttu. Neil oli lõpmata palju ilusaid plaane ja kavatsusi. Kõigepealt proua Suigupuu ütles tütrele: „Nüüd, Elli, on kätte jõudnud aeg, et Ruts peab kinnitama oma armastust tegudega. Meil on vaja kõige enne korralik korter sobiva mööbliga, sest siia lagedaks tehtud kasarmu me uueks aastaks enam ei saa jääda. Sa mine kohe Rutsi jutule!“

Elli läks, aga tuli varsti tagasi kohutava teatega: „Ruts ei hooli enam Ellist, tal nüüd pangadirektori tütar Milli.“

„See poisinäru!“ siunas proua Suigupuu. „Mingu ta oma Milliga kus pagan, meil pole tema abi vaja. Ma lähen teen linnas mõne tuuri. Meie laias tutvusringis leiab küllaltki inimesi, kes laenavad meile paarsada krooni raha.“

Proua Suigupuu tuurid läksid tühja. Ta otse jahmatas nähes, kuidas olid inimesed muutunud. Temaga ei tahtnud enam keegi teha tegemist, teda ei tuntudki. Paljud härrad ja prouad, kes varem mitugi korda istunud Suigupuude rikkalikult kaetud laua ääres, läksid nüüd mühinal mööda. Ei keegi võtnud vaevaks terevadagi.

Ema ja tütar istusid nõutult külmas toas ja majajomanik käis veel peale, et tehku aga nad korter uueks aastaks tühjaks või maksku jalamaid ära võlguelev üür.

Proua Suigupuu veeretask randme ümbert kuldkäevõru, võttis tütrelt briljantsõrmusegi ja läks pandimajja. Sai aarete eest naeruväärt väikese summa. Uue korteri otsimisega oli aga raskusi.

„Suigupuu? Ah, ma tean: olete selle pankrotti lennanud ärimehede perekonnaliikmeid? Ei. Eelistan korralikke maksjaid.“

Nii rääkisid majaomanikud. Kuski linna serval said nad siiski kahetoalise korteri. Oli vaja hädavajalisi mööbleid, oli vaja osta toitu. Aarete eest saadud raha sulas kiiresti kokku.

Mis sa, hing, oskad peale hakata, mine kas või hädaabitööle! Tööotsimiskatsed luhtusid, seisukord muutus väljakannatamatuks. Siis ühel õhtul ütles Elli: „Mammi, ega meil jää muud üle kui siirduda maale. Saada papile kiri ja palu andeks.“

„Mis kirja siin vaja, ega vanamees meid tänavale ikkagi viska,“ rääkis ema. „Mul ei mahu aga see kuidagi hinge, et pean Peetrile alla vanduma. Me võime sinna ju minna, aga ärgu ta lootku, et mina oma sõrme ses nõgistunud hütis liigutan. Ja sul, tütar, ei tarvitse ka midagi teha. Töötegemiseks on maal matse ja moonakaid küllalt.“

IV.

Kord hilisel õhtutunnil peatus siis omnibus „Rähniijaagu“ väravas ja proua ning preili astusid sõidukist välja. Peeter tuli vastu ja ütles pühalikult: „Olge tervitatud meie uues kodus!“

Proua pistis teravalt: „Tore kodu! Käsi parem meie pakid sisse viia.“ Läks puhvadi-puhvadi tare sihis, Elli ta kannul.

Peremees aga hüüdis järele: „Pea nüüd, Betti! Ma võtan ühe paki, tule ja too sa ise teine, ega siin toatüdrukuid ja teenijaid ole.“

Proua puhkis vihast. „Kas mina hakkab pakke kandma?“

„Kui ei taha, jäägu pakk tee ääre,“ vastas Peeter rahulikult.

Naine võttis paki. Tarre jõudnud, ütles Elli: „Papa, juhata mind mu tuppa. Olen väsinud. Ja vann käsi kohe valmis teha.“

Peeter naeris. „Ei siin ole omaette tuba ega luksusvanne. Asuge elama kambrisse. Mareti süng ongi juba seal.“

„Mis!?“ lõkatas proua Suigupuu, „meie peame elama ühes ruumis teenijaga?“

„Aga miks siis mitte?“ Herbert, näe, magab praegu sulase koigus, pole häda midagi.“

„Siis lase keeta vähemalt kuuma teed.“

„Veeämber on ahju ees ja tuli koldes, keeda ise. Maret läks meiereisse piima viima ja pole jõudnud veel tagasi.“

Proua ja preili laskusid kambris süngi veerele ja vaatasid ringi. Kitsas ruumis oli palju kolu, laes ämblikuvõrke ja ahjumüüri manööverdas prussakate pataljon.

„Ma ei mõista, kuhu paigutan siin oma tualett-laua?“ muretses Elli. Ema heitis käega.

Nad otsustasid heita puhkama. Proua Suigupuu — ta pidas end ikka veel prouaks — hüüdis kambri ukse vahelt mehele: „Hommikul kell üheksa las' Maret toob meile kohvi voodisse!“

Peremees naeris.

Kell polnud hommikul veel viiski, kui tares läks lahti mürin ja kolin. Sulane lõi hobustele rokka, Maret sõelus ühest uksest sisse, teisest välja, peremees tagus heinahangu varre otsa.

Proua Suigupuu ilmus kambri ukse vahele ja tegi kurja häält. Herbert, habemekontsund lõual ja käed tahmased, kergitas mütsi. „Guten morgen, mamma! Kuidas suvatsesid magada? Ei maksa erutada: Meie, mehed, sõidame metsa heinte järele.“

Sõitsidki õuest varsti regede krigisedes välja. Proua ja preili tegid kenakese koiduune. Ärgates hakkasid hõikama Maretit.

„Kas kohvi juba saab?“

„Ei ma tea sest asjast ühtigi,“ vastas tüdruk üle öla. „Mul loomad toimetada, kui tahate, eks keetke!“ Kadus rehe alla, raske toober liksa-loksa süles.

Nüüd veendus proua Suigupuu, et ta polnud enam proua. Ta ronis süngist välja ja asus ahju ette kohvi keetma. Tuli tarre Elligi, nina kirtsus.

„Kas siin kuski nägu kah pesta peaks saama?“

„Kas siin kuski nägu ka pesta peaks saama?“

Maret tuli rehe alt ja rahmas: „Silmapesukapp on lõukal ja narts nurgas.“

Elli heitis hetkel pilgu määrdunud käterätikule ja sogasele veele kapas. Siis virutas ta kapa jalaga ümber ja kukkus kilama: „Hüppan jökke! Uputan end, aga siin ei ela. Mitte ei ela!“

Aga elati siiski. Elatakse praegugi. Ja kui saab jällegi uus aasta, siis „Rähnijaagul“ kindlasti uus elugi on võtnud rahulikuma ilme.

Sest talutarest see Eesti elu õieti selle õige otsa ja alguse saabki.

Malevlane Lendjoon vasflapeol.

